

Maaraportti

Brasilia

Toukokuu 2007

Finpro ry
Päivittänyt Ilkka Nordberg 05/2007
info@finpro.fi

Sisällysluettelo

1. MAAPROFIILI	4
Maa ja väestö	4
Infrastruktuuri.....	4
Politiikka ja hallinto	4
Talouden avaintiedot	5
2. LIIKETOIMINTA.....	6
Maan vahvuudet ja heikkoudet.....	6
Potentiaalisia toimialoja.....	6
Myynti ja markkinointi	7
Rahoitus ja takuut.....	8
Finnvera	8
3. TALOUS	9
Makrotalous	9
Bruttokansantuote	9
Inflaatio	10
Vaihtotase	10
Talouspolitiikka	10
Työvoima	11
4. ULKOMAANKAUPPA.....	13
Kokonaiskauppa	13
Ulkomaankaupan rakenne	13
Kauppapolitiikka	14
Kauppa Suomen kanssa	16
Suomen vienti.....	17
Suomen tuonti	17
Ulkomaiset investoinnit.....	18
Suomalaiset investoinnit.....	19
5. MAA- JA METSÄTALOUS	20
6. TEOLLISUUS JA RAKENTAMINEN	21
Rakentaminen	22
Energia	23
7. PALVELUSEKTORI.....	24
Rahoitustoiminta.....	24
Kauppa- ja jakelusektori	25
Tietoliikenne	25
Liikenneyhteydet ja logistiikka	26
8. TAPAKULTTUURI	28
9. LINKKEJÄ.....	30

MAAPROFIILI

Maa ja väestö

Kokonaispinta-ala: 8,5 milj. km²

Luonnonvarat: vesivoima, raakaöljy, rautamalmi, bauksiitti, kulta, mangaani, nikkeli, fosfaatti, platina, tina, uraani, metsät.

Rajanaapurit: Argentiina (1 224 km), Bolivia (3 400 km), Kolumbia (1 643 km), Ranskalainen Guyana (673 km), Guyana (1 119 km), Paraguay (1 290 km), Peru (1 560 km), Surinam (597 km), Uruguay (985 km) ja Venezuela (2 200 km).

Aika: Brasilia jakautuu neljään aikavyöhykkeeseen; aikaero esim. pääkaupunki Brasíliassa on Suomen talviaikaan -5, kesäisin -6 tuntia.

Asukasluku: 187 miljoonaa (2006)

Pääkaupunki: Brasília (2,1 milj.).

Suurimmat kaupungit: São Paulo (18,5 milj.), Rio de Janeiro (11,2 milj.), Salvador (3,2 milj.), Belo Horizonte (4,4 milj.), Fortaleza (3,0 milj.)

Väestönkasvu: 1,04 prosenttia (2006)

Syntyvyys: 16,56 / 1000 (2006)

Kuolleisuus: 6,17 / 1000 (2006)

Elinajanodote: 72,0 vuotta (2006)

Virallinen kieli: portugali.

Uskonto: roomalaiskatolisia (virallisesti) 74 prosenttia väestöstä, protestantteja 15 prosenttia.

Etniset ryhmät: eurooppalaisperäisiä 55 prosenttia, mulatteja 38 prosenttia, mustia 6 prosenttia, muita (japanilaisia, arabeja, intiaaneja) 1 prosentti.

Infrastrukturi

Suuntanumero: +55 (suurimpien kaupunkien suuntanumerot: Brasília 61, São Paulo 11, Rio de Janeiro 21)

Matkapuhelinstandardi: GSM1800 toimii osassa maata, ainakin suurimmissa kaupungeissa.

Sähköverkko: 110/220V, 60 Hz. Bahia, Paraná, Rio de Janeiro, São Paulo ja Minas Gerais osavaltioissa 127V (tosin 220V voi löytyä joistakin hotelleista). Muilla alueilla vain 220V.

Pistorasiassa on usein litteän- ja pyöreän navan yhdistelmä joihin sopivat molemmat pistokkeet.

Kiinteiden puhelinlinjojen tiheys: 19 prosenttia (2006).

Matkapuhelintiheys: 54,1 prosenttia (2006).

Tietokoneita 100 asukasta kohti: 16,4 (2006).

Internet-yhteyksiä 10 000 asukasta kohti: 300 (2006); niistä n. 68 prosenttia laajakaistayhteyksiä.

Internetin käyttäjiä: 29,6 miljoonaa; 15,8 prosenttia väestöstä (2006). Vastaava Latinalaisen Amerikan keskiarvo 16,8 prosenttia (EIU).

Tieverkosto: 1 724 929 km

Rautatieverkosto: 29 252 km (2005)

Lentokenttiä: 4 276 (2006)

Tärkeitä satamia: Gebig, Itaqui, Rio de Janeiro, Rio Grande, São Sebastião, Santos, Sepetiba Terminal, Tubarão, Vitória

Politiikka ja hallinto

Virallinen nimi: República Federativa do Brasil (Brasilian liittotasavalta).

Maatunnus: BR.

Valtiomuoto: liittotasavalta.

Valtion päämies: vuodesta 2003 presidentti Luiz Inácio Lula da Silva, jonka toinen kausi alkoi 1.1.2007. Lula on Brasilian ensimmäinen työläistäustainen presidentti.

Pääministeri: presidentti johtaa myös hallituksen työskentelyä.

Tärkeimmät puolueet: kongressin tärkeimmät puolueet ovat Brasilian demokraattisen liikkeen puolue (PMDB; keskusta), Brasilian sosiaalidemokraattinen puolue (PSDB), Brasilian työväenpuolue (PT; Lulan oma puolue) ja Liberaalisen rintaman puolue (DFL). Kokoomushallituksessa on Lulan Työväen puolueen lisäksi useita vasemmistolaisia pienpuolueita.

Seuraavat vaalit: presidentinvaalit ja kongressivaalit 2010.

Alue- ja paikallishallinto: 26 osavaltiota ja yksi liittovaltion keskus.

Merkittäviä vuosilukuja: 1822 (itsenäisyys Portugalin alaisuudesta), 1988 (perustuslaki).

Kansallispäivä: 7. syyskuuta (vuoden 1822 itsenäisyyden kunniaksi).

Talouden avaintiedot

Rahayksikkö: 1 real (BRL) = 100 centavos.

Valuuttakurssi: 1 USD = 2,18 BRL (vuoden 2006 keskiparssi).

Bruttokansantuote: käyvin hinnoin 1 067,4 mrd. USD, ostovoimapariteetilla 1 706 mrd. USD (2006); vuodelle 2007 EIU:n ennuste on 1 190,2 mrd USD ja 1 814 mrd USD.

Bruttokansantuote henkeä kohden: käyvin hinnoin 5 720 USD, ostovoimapariteetilla 9 130 USD (2006); EIU:n ennuste vuodelle 2007 on 6 290 USD ja 9 580 USD.

Inflaatio: 3,1 prosenttia (2006); vuodelle 2007 EIU:n ennuste on 3,9 prosenttia.

Tärkeimmät teollisuuden alat: petrokemia, moottoriajoneuvot ja niiden osat, teräs, tekstiilit, sementti, puutavara, rautamalmi, tina, koneet ja laitteet.

Päävientituotteet: ajoneuvot ja niiden osat, metallurgian tuotteet, soijapavut, viljat ja ruokaöljyt, kemikaalit.

Päätuontituotteet: koneet ja elektroniset laitteet, kemikaalit, öljy, ajoneuvot.

Tärkeimmät kauppakumppanit: Yhdysvallat, Argentiina, Kiina ja Saksa.

Verotus: yritysvero 34 prosenttia, ALV 7–25 prosenttia, luksustuotteiden osalta jopa yli 300 prosenttia, palkkaverot 15–27,5 prosenttia.

LIIKETOIMINTA

Maan vahvuudet ja heikkoudet

Finpron Brasilian toimiston päällikön Matti Landinin mukaan Brasilian markkinoiden positiivisia piirteitä ovat:

- Maailman viidenneksi suurin maa ja kymmenenneksi suurin talous on markkina-alue täynnä mahdollisuuksia.
- Brasiliassa on länsimainen businesskulttuuri ja moderni infrastruktuuri.
- Yritysten johto on yleensä erittäin ammattitaitoinen ja puhuu englantia.
- Paine valmistautua Amerikan ja/tai EU-Mercosur (esp. Mercado Común del Sur, portugalkiksi *Mercado Comum do Sul*) vapaakauppa-alueen tuloon viimeistään lähentää kauppa- ja talouspolitiikkaa kehittyneiden maiden suuntaan, mikä merkitsee protektionististen mekanismien yksinkertaistamista ja purkamista parantaen mahdollisuuksia esim. suomalaisen teknologian viennille.
- Työväenpuolueen presidentti Lula da Silvan hallinto on kunnioittanut markkinatalouden lakeja sekä alkanut määrätietoisesti korjaamaan talouden rakenteellisia ongelmia, eläkekassavajetta ja verojärjestelmää.

Brasilian markkinoiden riskejä ja uhkatekijöitä:

- Brasilian talous on edelleen kriisialtis ja BKT:n ja valuuttakurssin voimakkaat vaihtelut ovat mahdollisia vielä lähivuosina.
- Korkotaso Brasilian markkinoilla on yrityksille edelleen erittäin korkea.
- Byrokratia (valtionhallinto, tulli yms.) on merkittävästi suurempaa ja hankalampaa kuin Suomessa.
- Brasilian vero- ja lakijärjestelmä on monimutkainen. Oikeuslaitos on hidas heikentäen käytännön oikeusturvaa.
- Tulonjako on erittäin epätasainen ja Lulan hallitus ei ole toiminut määrätietoisesti lain noudattamisen puolesta ääriyhmien ylilyöntitilanteissa, esim. maatilojen ja julkisten rakennusten miehityksissä.
- Ensimmäisellä kaudellaan Lulan hallinto pyrki heikentämään riippumattomien valvontatoimistojen toimintavaltaa mm. puhelin ja tietoliikenteessä sekä energian tuotannossa.
- Brasilia ei ole ratifioinut vuonna 1995 allekirjoitettua investointisuoja sopimusta Suomen kanssa.

Potentiaalisia toimialoja

- Kuluttajamarkkinat: Brasilialainen kuluttaja on päässyt tuontitavaran makuun, mutta valuuttakurssi vaikuttaa voimakkaasti kulutustavaran kysyntään Brasiliassa. Kysyntää on laatuotteille ja laatu- ja hintakilpailukykyä parantavalle teknologialle.
- Tieto- ja puhelinliikenne: Operaattoreiden voimakas konsolidoituminen on käynnissä ja investoinnit ovat laskeneet voimakkaasti vuosikymmenen alusta.
- Matkapuhelinliittymiä oli vuoden 2006 lopussa noin 100 miljoonaa mikä vastasi 50 prosentin tiheyttä. Pre-paid -liittymät dominoivat markkinoita; niiden osuus kaikista liittymistä on noin 80–90 prosenttia.
- Matkapuhelinliittymien määrän arvioidaan nousevan edelleen. Brasilian kännykkämarkkinat ovat maanosan suurimmat ja tekstiviestien osalta toiseksi suurimmat Venezuelan jälkeen. Markkinat ovat jakautuneet TDMA:n, CDMA:n ja GSM-teknologian kesken.
- Infrastruktuuri: Lulan hallinnon viime vuosien investointisuunnitelma tähtäsi yli 60 miljardin dollarin investointeihin yhteistyössä yksityissektorin kanssa. Investointeja infrastruktuuriin jatketaan alkaneella hallituskaudella. Valtio ja kunnat ostavat Brasiliassa hallinnollista kykyä ja taitoa sekä rahoitusta.

- Energiaa Brasilia tuottaa noin 400 miljardia kilowattituntia sähköä vuodessa; hieman yli sen oman tarpeen. Sähköstä 90 prosenttia tuotetaan vesivoimalla. Tarve siirtolinjoihin (noin 6 000 km) tehtäviin investointeihin on suuri. Brasilia on Yhdysvaltojen ja Kanadan jälkeen maanosan kolmanneksi suurin energian kuluttaja (maailmassa 12. suurin).
- Terveystieteiden alasta (sairaalat, laboratoriot, klinikat, lääkäripalvelut, yms.) on puolet yksityistä liiketoimintaa, osa palveluntuottajista on varustettu teknisesti Euroopan ja USA parhaiden vastaavien toimijoiden tasolle.
- Elintarviketeknologia/agribusiness on suuri ja globaalisti kilpailukykyisin toimiala Brasilian taloudessa. Sektori on suurin viejä ja tärkein kauppataaseen parantaja Brasilian taloudessa. Neuvoteltavina olevat vapaakauppasopimukset Naftan ja EU:n kanssa lisäävät merkittävästi sektorin kasvuedellytyksiä. Kaikilla agribusinessin teknologioilla on suuret ja kasvavat markkinat Brasiliassa.
- Niche-tuotteet kaikilla toimialoilla. Niillä suomalaisilla yrityksillä joilla on hyvä teknologia-osaaminen ja merkittävä markkinaosuus muilla päämarkkina-alueilla (Eurooppa, Aasia tai USA) on todennäköisesti hyvät mahdollisuudet saavuttaa samanlainen markkina-asema Brasiliassa, koska kilpailu käydään useiden tuotteiden ja palveluiden kohdalla samojen globaalien toimittajien kesken.

Myynti ja markkinointi

Brasiliasta on mahdollista hankkia erityyppisiä edustajia, joista suurimmat toimittavat tuotteita koko maan laajuisesti ja pienimmät toimivat vain rajatuilla alueilla. Edustajien määrä vaihtelee myös tuotteiden mukaan. Maan tuontiyhtymät eivät mielellään hanki suuria varastoja verotussyistä. Monet yritykset tuovatkin itse tarvitsemansa pääomatarvikkeet ja raaka-aineet ulkomailta. Kaupalliset jakelusopimukset kuuluvat yleisen kauppalaian piiriin, mutta sen sijaan ulkomaisen yrityksen ja brasilialaisen agentin suhteesta säädetään erityislaitilla. Mm. hyväksytyt sopimuksen purkamissyyt ja hyvitys agentille sopimuksen purkamisesta ennen aikojaan määrätään tällä lailla. Lisäksi Brasilian tuloveroa sovelletaan agentin kautta maassa toimivaan ulkomaiseen viejään muutamissa tapauksissa, jotka riippuvat lähinnä siitä missä varsinaiset myyntisopimukset tehdään ja millaiset toimintavaltuudet agentilla on.

Myynti ja hinnoittelu

Yleisesti tärkein myyntivaltti Brasiliassa on edelleen hinta, vaikkakin myös laadun merkitys on noussut viime aikoina. Koska hinta on tärkeä, myös alennukset ovat tärkeä tekijä sekä teollisuus- ja kuluttajamarkkinoilla. Monesti yritykset ottavat tämän huomioon määrittäessään tuotteelleen alkuperäishintaa. Hinnan ja laadun jälkeen myynnin jälkeisillä palveluilla ja tuotteen toimituksella on eniten merkitystä. Teollisuustuotteiden osalta myynnin jälkeisillä palveluilla ja asiakaspalvelulla sekä -tuella on varsin suuri merkitys. Pienetkin yritykset panostavat niihin. Kun puhutaan pelkästään kulutustuotteista, niin tärkein myyntitekijä on tuotemerkki tai brandi, eikä niinkään hinta tai laatu. Kuitenkin mm. myynnin jälkeisten palvelujen merkitys on tässäkin ryhmässä kasvamassa.

Mainonta

Brasiliassa on useita mainostoimistoja ja niiden taso on korkea. Mainontaan käytetään noin 4 mrd. USD vuodessa. Myös maan teollisuussektori on varsin monipuolinen ja kehittynyt ja niinpä Brasiliaan on kasvanut sen myötä varsin merkittävä eri alojen erikoislehdistö. Tämä onkin yksi tärkeä markkinointikanava. Lisäksi maassa toimii myös useita päivittäislehtiä mm. Jornal do Brasil, O Globo, Folha de São Paulo, Valor ja Gazeta Mercantil sekä aikakauslehtiä mm. Veja, Isto É, Época ja Exame. Lehdistön ohella televisiomainonta on tärkeää varsinkin kulutus- ja ruokatuotteiden osalta. Televisiomainonnan osuus kaikesta mainonnasta on yli 60 prosenttia. Brasiliassa järjestetään myös paljon messuja. Tässä suhteessa varsinkin São Paulon kaupunki on tärkeä. Se toimii vuosittain isäntänä noin 300 messuille.

Franchising, lisensointi ja immateriaaliset oikeudet

Brasilian franchising-markkinat ovat varsin kypsät ja erikoistuneet. Ulkomaisten franchise-yhtymien lisäksi maassa toimii myös useita kotimaisia franchising-yrityksiä. Paikallisten markkinoiden ja kulttuurin tuntemus on alalla tärkeää. Myös lisensointi on melko yleistä

Brasiliassa. Kaikki lisensointisopimukset täytyy rekisteröidä kansallisessa teollisuusinstituutissa. Patenttia haettaessa on syytä muistaa, että patentinomistajan on käytettävä patenttia kaupallisesti hyväkseen tai patentti raukeaa. Myös ruoka, lääkkeet, kemialliset ja farmaseuttiset tuotteet ja valmisteet sekä mikro-organismit ovat patentoitavissa. Brasilia on Pariisin Konvention jäsen. Näin muodoin myös tuotemerkki (trademark) on rekisteröitävissä Pariisin Konvention mukaisesti. Rekisteröinti on voimassa kymmenen vuotta kerrallaan ja se on uusittavissa jakson lopussa.

Myynti julkiselle sektorille

Brasilia ei ole allekirjoittanut GATT:in ostoprotokollaa, joten se ei välttämättä käytä samantyyppistä julkisen sektorin hankintaprosessia, kuin GATT:in ostoprotokollan allekirjoittaneet kehittyneet maat. Pääsääntöisesti kuitenkin julkisen sektorin hankinnat ovat avoinna kaikille halukkaille yrityksille. Ulkomaisten tarjouskilpailuun osallistujilla tulee kuitenkin olla maassa edustaja voidakseen osallistua tarjouskilpailuun. Hinta on tarjouskilpailussa määräävä tekijä ja halvin tarjous tulee yleensä valituksi. Ulkomainen kilpailija voi yrittää parantaa asemaansa tarjouskilpailussa suosimalla brasilialaisia alihankkijoita, valmistajia jne. Kuitenkin monet suuret hankinnat (mm. sotilastarvikkeet), jotka usein muodostuvat myös poliittisiksi, voidaan toteuttaa ilman tarjouskilpailuja. Tähän tosin vaaditaan kongressin hyväksyntä. Kansainväliset kehitysrahoituslaitokset mm. Maailmanpankki, vaativat lainoja myöntäessään kansainvälisiä tarjouskilpailuja hankintojen ylittäessä tietyn summan lainanantajasta riippuen. Kuitenkin telekommunikaatio- ja tietotekniikkasektorit on vapautettu edellä mainituista ehdosta ja niiden hankintojen yhteydessä voidaan suosia kotimaisia yrityksiä. Palvelusektorilla julkiset hankinnat suuntautuvat yksityiselle sektorille vain, jos paikalliset yritykset eivät voi niitä toteuttaa. Niinpä ulkomaisten yritysten mahdollisuudet ovat rajalliset, ellei niitä katsota brasilialaisiksi, mikä puolestaan vaatii brasilialaista enemmistöomistusta ja operatiivista kontrollia.

Rahoitus ja takuut

Finnvera

Yritys voi saada rahoitusta tai pienentää vientiin ja kansainvälistymiseen liittyviä riskejään Finnveran takuiden ja lainojen avulla. Suomalaisille viejille ja suomalaista vientiä rahoittaville pankeille myönnetään vientitakuuta Finnveran maakohtaisen takuupolitiikan mukaisesti. Vientitakuiden lisäksi Finnvera tarjoaa kansainvälistymiseen ja investointeihin liittyviä takauksia ja lainoja.

Vientitakuun hinta määräytyy vientimaan maaluokan (0–7, joista 7 korkein maariski), takuun maksuajan sekä Finnveran ostajasta / takaajasta / tekemän riskiarvion perusteella. Yksityiskohtaiset maittaiset tiedot vientitakuista löytyvät Finnveran internet-sivuilta www.finnvera.fi.

Finnvera luokittelee Brasilian kohtalaisen maksukyvyyn maaksi, maaluokkaan 4/7. Vientitakuiden myöntämiselle ei ole erityisiä rajoituksia ostajan/takaajan tai maksuajan pituuden suhteen. Brasiliaan voidaan myöntää Suomen ulkoasiainministeriön tukemia korkotukiluottoja.

Lisätietoja aluepäällikkö Markku Olli, Finnvera, puh. 0204 60 7271, sähköposti markku.oli@finnvera.fi.

TALOUS

Makrotalous

Tärkeimmät talousluvut

	2004	2005	2006a	2007e	2008e	2009e
Bruttokansantuote (%-muutos)	4,9	2,3	2,9	3,4	3,5	3,6
Bruttokansantuote käyvin hinnoin (mrd. USD)	663,6	882,0	1067,4	1190,2	1252,0	1309,3
Bruttokansantuote käyvin hinnoin henkeä kohden (USD)	3 650	4 790	5 720	6 290	6 530	6 740
Bruttokansantuote ostovoimapariteetilla mitattuna henkeä kohden (USD)	8 300	8 680	9 130	9 580	10 050	10 550
Yksityinen kulutus (%-muutos)	3,8	4,8	4,4	4,7	4,1	3,8
Investoinnit kiinteään omaisuuteen (%-muutos)	9,1	3,6	8,8	11,1	7,0	5,0
Teollisuustuotanto (%-muutos)	8,1	3,4	2,9	3,8	4,0	3,8
Kuluttajahinnat (%-muutos)	7,6	5,7	3,1	3,9	4,0	3,9
Työttömyysaste (%)	11,5	9,8	10,0	9,7	9,5	9,3
Vaihtotase (mrd. USD)	11,7	14,0	13,5	10,6	4,4	3,1
Vaihtotase BKT:sta (%)	1,8	1,6	1,3	0,9	0,3	0,2
Valuuttakurssi: BRL / 1 USD	2,93	2,44	2,18	2,09	2,12	2,17

Lähde: EIU (04/2007); a=arvio, e=ennuste.

Bruttokansantuote

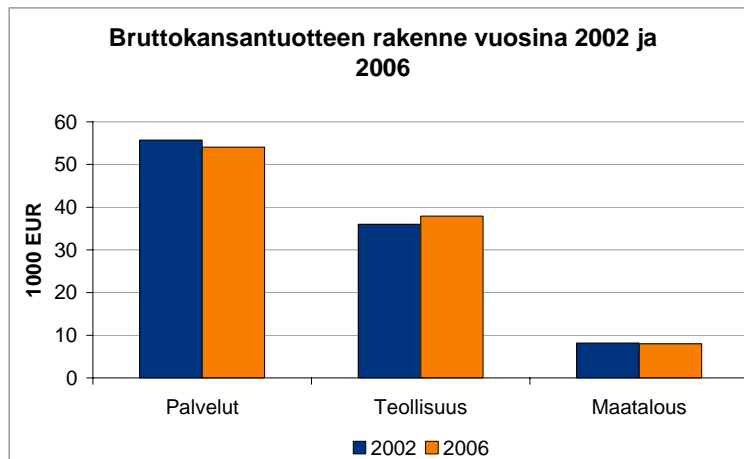
Vuonna 2006 Brasilian talous kasvoi 2,9 prosentin vauhtia. Vuonna 2007 kokonaiskasvun ennustetaan olevan 3,4 prosenttia. Vuonna 2006 yksityisen kulutuksen ja investointien kasvu tukivat talouskasvua, mutta vaihtotaseen negatiivinen kehitys vastaavasti hidasti BKT:n kasvua. Vuoden 2007 aikana EIU ennustaa kotimaisen kulutuksen ja kiinteään omaisuuteen tehtävien investointien roolin korostuvan talouskasvun moottoreina; viennin kasvu sen sijaan ei jatkuisi edellisvuosien tasolla. EIU ennustaa Brasilian talouskasvun pysyvän yli 3 prosentin tasolla, joka on alle Latinalaisen Amerikan keskiarvon. Kasvavan kotimaisen kulutuksen johdosta tuonti lisääntyy vientiä enemmän, mutta vientinäkyvät paranevat EIU:n mukaan jälleen vuodesta 2008 lähtien. Vaihtotaseen ennustetaan pysyvän siten positiivisena jatkossakin.

Yleisesti ottaen Brasilian talouden perusteet kohentuivat huomattavasti 1990-luvulla. Talous tasapainottui, hyperinflaatio taittui, yritysten toimintaympäristöä kohennettiin, markkinoita avattiin ja sosiaalisia uudistuksia saatiin käyntiin. Brasilian talous on mainettaan parempi, mutta pitkälti maineensa takia kansainväliset ja erityisesti pankkien väliset, vakuudettomat lyhyen rahan markkinat reagoivat voimakkaasti vuoden 1997 Aasian-krisiin. Ulkoisista, lähinnä Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n tukitoimista huolimatta maan valuutta real päästettiin kellumaan tammikuussa 1999. Markkinoiden suhtautuminen kellutuspäätökseen oli positiivinen. Hallitus onkin toistaiseksi jatkanut valuutan kellutusta. Vuoden 2006 aikana valuutta real vahvistui. Huolimatta vaihtotaseen ylijäämästä, valuuttavarannosta ja historiallisen matalasta maariskiluokituksesta on Brasilian real edelleen haavoittuvainen nopeille valuuttamarkkinoiden muutoksille. Syynä tähän on verrattain alhainen likviditeetti kotimaisilla markkinoilla, missä ulkomaiset investoijat ovat vahvistaneet asemiaan. Helmikuun

2007 kurssiheilahtelu näkyi myös Brasilian osakemarkkinoilla, maan valuutan säilyttäessä silti hyvin asemiaan.

Bruttokansantuotteen rakenne

Teollisuuden osuus bruttokansantuotteesta on lähes 40 prosenttia, maatalouden hieman alle 10 prosenttia ja palveluiden noin 50 prosenttia. Vuoteen 2000 verrattuna rakenne on selvästi muuttunut. Teollisuuden osuus on kasvanut 2000-luvulla palveluiden kustannuksella. Maataloussektorin merkitys on säilynyt Brasiliassa etenkin suurten soija- ja sokeriviljelmien ansiosta.

Lähde: EIU (04/2007)

Inflaatio

Brasiliaa vielä 1990-luvun alussa vaivannut nelinumeroinen hyperinflaatio saatiin kuriin stabilisaatio- ja uudistuspolitiikalla sekä dollarisidonnaisuudella. Tammikuussa 1999 Brasilia joutui luopumaan dollarisidonnaisuudestaan valuuttaspekulaatiohyökkäysten takia. Inflaatio on 2000-luvulla pysynyt vuoden 2002 korkeaa 12,5 prosentin tasoa lukuun ottamatta alle 10 prosentissa. Vuonna 2006 inflaatio jäi 3,1 prosenttiin. EIU ennustaa inflaation pysyttelevän lähivuosina noin 4 prosentissa eli maan keskuspankin asettamassa tavoitteessa (Brasilian keskuspankin inflaatiotavoite on 4,5 prosenttia ja vaihteluväli melko laaja eli $\pm 2,5$ prosenttiyksikköä).

Vaihtotase

Brasilian jättimäinen vaihtotaseen vaje oli pitkään yksi maan talouden suurimmista ongelmista. Pääasiallisena syynä vajeeseen oli lainakorkojen, pääomatulojen ja osinkojen maksu ulkomaille; ne muodostivat lähes 80 prosenttia vajeesta. Tilanne paheni valuuttakriisiin ja devalvaation johdosta. Vuodesta 2001 lähtien vaje supistui voimakkaasti ja vaihtotase muuttui ylijäämäiseksi vuodesta 2003 lukien. Vuonna 2006 vaihtotase oli 13,5 miljardia dollaria ylijäämäinen. Kuluvana vuonna vaihtotaseen ennustetaan laskevan 10,6 miljardiin dollariin ja olevan vuonna 2008 enää 4,4 miljardia dollaria. Ylijäämän ennustetaan kuitenkin kasvavan jälleen vuosikymmenen lopussa.

Talouspolitiikka

Aasian talouskriisi 1997–1998 heijastui myös Brasiliaan ja maan talous ajautui kriisiin vuoden 1998 lopulla. Keskuspankki päästi realin kellumaan alkuvuodesta 1999, ja se menetti

välttömästi kolmanneksen arvostaan suhteessa Yhdysvaltojen dollariin. Kansainvälinen valuuttarahasto IMF tuli mukaan taloustalkoisiin ja laati Brasilialle talouden tervehdyttämishojelman sekä myönsi useita lainapaketteja, joiden yhteenlaskettu arvo on ollut useita kymmeniä miljardeja dollareita. 2000-luvun ensimmäisinä vuosina budjetin alijäämä saatiin IMF:n ohjauksessa kuriin ja primaarinen budjetin ylijäämä (ilman velanhoitokuluja) jopa kasvoi. Valuutan vahvistuminen loi vuoden 2006 aikana ongelmia erityisesti Brasilian maataloudelle.

Budjetin alijäämä on ollut Brasilian taloudenpidon pitkäaikainen ongelma. Pahimmillaan vuonna 1999 budjettivaje nousi jopa noin 10 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Valtiontalouden epätasapaino on johtunut pääasiassa julkisen sektorin pitkäaikaisista veloista ja reippaasta varojen käytöstä, mm. virkamiesten palkkoihin ja eläkkeisiin. Maassa noudatetaan nyt tiukkaa raha- ja finanssipolitiikkaa. Rahamarkkinoita on kehitetty 2000-luvulla, mutta tarve laajempiin rakenteellisiin uudistuksiin taloudessa on suuri. Brasilian talouden vakaus on lisääntynyt ja heilahtelut vähentyneet. Sosiaalisia uudistuksia on onnistuttu toteuttamaan ja köyhyyttä vähentämään; eläkkeet muodostavat aiempaa suuremman menoerän keskushallituksen budjetissa. Maan talouskasvu on kuitenkin talouden potentiaaliin nähden edelleen suhteellisen alhaista. Tilastomenetelmän muutoksen takia viime vuosien kasvuluvut on arvioitu uudelleen ja todellinen kasvu on ollut arvioitua korkeampaa. Verojen osuus BKT:sta on silti noin 35 prosenttia, ja veroaste säilyi edelleen korkeana. Paineet julkisen taloudenpidon tehostamiseen ovat kasvaneet entisestään. Merkittäviä uudistuksia on käynnissä; tavoitteena on erityisesti julkisten menojen karsinta ja panostukset innovaatioiden lisäämiseen.

	2004	2005	2006a	2007e	2008e	2009e
Julkisen talouden alijäämä (% BKT:sta)	-2,4	-3,0	-3,0	-2,4	-2,3	-1,8
Primaarinen budjetin ylijäämä (% BKT:sta)	4,2	4,4	3,9	3,7	2,9	2,9

Lähde: EIU (05/2007)

Vuoden 2006 primaarisen budjetin ylijäämä oli 3,9 prosenttia BKT:sta. Ylijäämä näyttää säilyvän myös lähivuosien aikana. Ylijäämä on välttämätön maan suurien ulkomaan velkojen takaisinmaksua ajatellen. Julkisen sektorin velka on ollut noin 50 prosenttia BKT:sta. Vuodesta 2003 se on kuitenkin laskenut selvästi ja EIU:n ennusteen mukaan laskee lähelle 40 prosentin tasoa ajanjaksolla 2008–2010. Ulkomaisen velan korkokulut ovat olleet korkeat, ja Brasilia on aktiivisesti pyrkinyt siirtämään julkisen sektorin maksusidonnaisuuksiaan pois dollarisidonnaisista luotoista.

Yksityistäminen

Valtionyritysten yksityistäminen alkoi vuonna 1995, jolloin päättyi valtion monopoli kaasu-, telekommunikaatio- ja kuljetusaloilla. Valtion liikelaitosten ja yhtiöiden yksityistäminen eteni hyvin vuosikymmenen lopulla, mutta hidastui selvästi vuoden 1999 devalvaatiokriisin seurauksena ja on tällä hetkellä täysin pysähtynyt. Tieto- ja puhelinliikenne on kokonaan yksityistetty mutta esimerkiksi energiasektorin yksityistäminen jäi puolitiehen.

Työvoima

- Brasilian työvoimaan kuuluu n. 97,8 miljoonaa ihmistä, kasvua vuositasolla 1,8 prosenttia (2006).
- Keskimääräinen työttömyysprosentti vuonna 2006 oli 10 prosenttia ja EIU:n ennuste vuodelle 2007 on 9,7 prosenttia.
- Työvoiman koulutustaso ei vastaa kohonneita vaatimuksia. Keskimääräiset työvoimakustannukset vuonna 2006 olivat 5,6 dollaria tuntia kohden. EIU:n ennuste vuodelle 2007 on 6,2 dollaria.

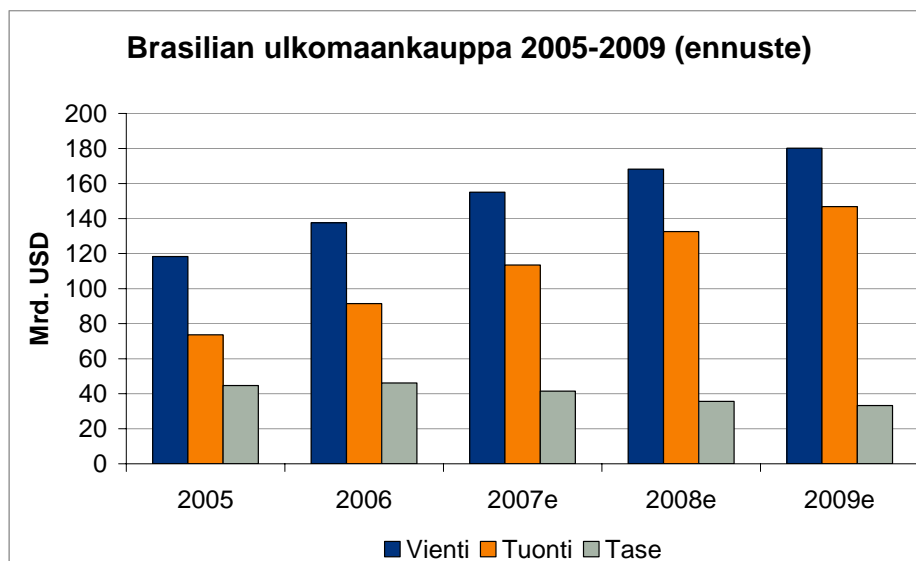
Koulunkäynti on pakollista 7–14 –vuotiaille. Väestöstä 86,4 prosenttia on lukutaitoisia. Työvoiman koulutustaso vaihtelee ja paikoin voi olla jopa pulaa koulutetuista ihmisistä, varsinkin kun yritysten ja liiketoiminnan nykyaikaistaminen on nopeaa. Brasilian työlaki on nykyaikainen, mutta ei välttämättä koske kaikkia työntekijöitä.

Brasiliassa työvoiman osuus väestöstä on suhteellisen suuri eteläamerikkalaisittain. Siihen kuuluu lähemmäs 100 miljoonaa ihmistä eli noin puolet kansasta. Työttömyys kasvoi voimakkaasti 1990-luvun lopusta vuoteen 2003 asti ollen tuolloin 12,3 prosenttia. Seuraavina vuosina työttömyys laski, noustakseen jälleen hienoisesti vuonna 2006. EIU:n ennusteen mukaan parantunut taloustilanne pienentäisi työttömyyttä hyvin hitaasti; työttömyysongelman ja epävarmuuden työmarkkinoilla odotetaan siten jatkuvan lähivuosina.

Brasiliassa työmarkkinat ovat jakaantuneet kahtia: laillisiin ja laittomiin työpaikkoihin. Vuosittain syntyvistä uusista työpaikoista vain noin 30 prosenttia on niin sanotuilla laillisilla työmarkkinoilla. Harmailla markkinoilla työskenteleviä ei rekisteröidä virallisiin työttömyyslukuihin. Vakavimmin työpaikkojen vähäisyys koettelee nuoria. Harmaan talouden arvioidaan muodostavan peräti 40 prosenttia Brasilian BKT:sta. Arvioiden mukaan edelleen hieman yli puolet työvoimasta (55 prosenttia) tekee epävirallista työtä. Eniten pimeää työtä tehdään maataloussektorilla, jossa epävirallisen työvoiman osuudeksi on arvioitu jopa 90 prosenttia. Epävirallisen työvoiman osuuden on arvioitu olevan nousussa mm. asuntorakentamisessa; sen osuus on alhaisin autoteollisuudessa ja rahoitusallalla. Minimipalkka on Brasiliassa 350 reaisia (2006); hallitus suunnittelee sen nostamista vuonna 2007 (367–375 reasiin).

ULKOMAANKAUPPA

Kokonaiskauppa

Lähde: EIU (04/2007); a=arvio, e=ennuste.

Brasilian vienti on viime vuosina kasvanut voimakkaasti. Vuonna 2006 kokonaisviennin arvo oli 137,5 miljardia dollaria. Kotimaisen kysynnän kasvu näkyy myös tuonnin lisääntymisenä. Kokonaistuonti oli 91,4 miljardia dollaria. Lisääntyneestä tuonnista huolimatta kauppataaseen ylijäämä kasvoi vuonna 2006 46 miljardiin dollariin.

Brasilian ulkomaankauppa 2004–2009 (ennuste)

	2004	2005	2006a	2007e	2008e	2009e
Tavaravienti (mrd. USD)	96,5	118,3	137,5	155,0	168,2	180,1
Tavaratuonti (mrd. USD)	62,8	73,6	91,4	113,4	132,5	146,8
Kauppataase (mrd. USD)	33,6	44,7	46,1	41,5	35,6	33,3

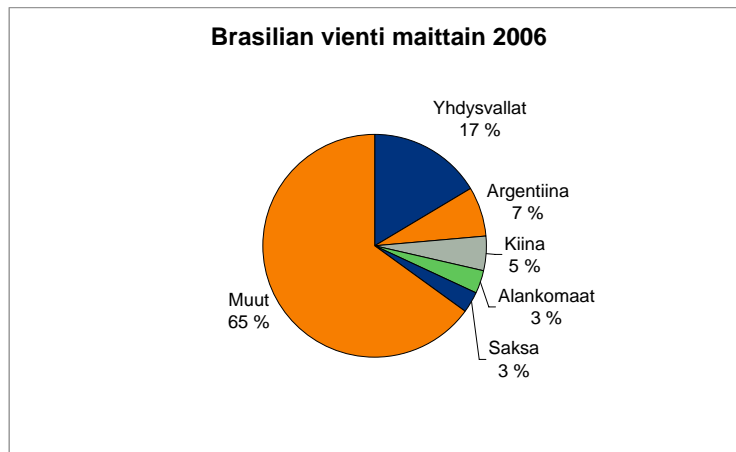
Lähde: EIU (04/2007)

Ulkomaankaupan rakenne

Vuonna 2006 Brasilian tärkeimmät vientituotteet olivat jälleen ajoneuvot ja niiden osat, metallurgiset tuotteet sekä soija ja soijatuotteet. Viennin arvo oli 137,5 miljardia dollaria. Tuonnin osalta tärkeimmät tuotteet olivat koneet ja komponentit, kemialliset ja farmasian tuotteet, raakaöljy, ajoneuvot ja niiden varaosat sekä kaivostuotteet ja elintarvikkeet. Tuonnin arvo oli 91,4 miljardia dollaria. Kauppataase oli hieman odotettua parempi eli 46,1 miljardia dollaria. Brasilian kolme suurinta vientiyhtiötä ovat Petrobrás (valtiollinen öljyjätti), Embraer (lentokoneiden valmistaja) ja CVRD (maailman suurin rautamalmin tuottaja).

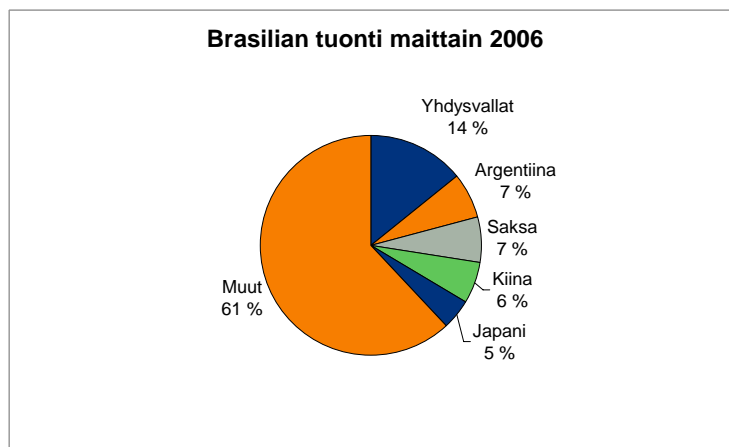
Tärkeimmät kauppakumppanit

Brasilian tärkein kauppakumppani vuonna 2006 oli jälleen kerran Yhdysvallat. Sen osuus viennistä oli 16,5 prosenttia. Muita merkittäviä vientimaita olivat Argentiina (7,2 prosenttia), Alankomaat (3,8) ja Kiina (5,0). Vienti jakautui alueellisesti siten, että EU15:n osuus oli 22,3 prosenttia, Yhdysvaltojen 18,1 prosenttia, Aasian 15,3 prosenttia ja Latalalaisen Amerikan (pl. Mercosur-alue) 12,1 prosenttia. Mercosurin osuus oli 10,7 prosenttia ja Afrikan 5,3 prosenttia.

Lähde: EIU (04/2007).

Merkittäviä tuontimaita Brasilialle olivat vuonna 2006 Yhdysvaltojen (osuus tuonnista 14,1 prosenttia) lisäksi Argentiina (6,8), Saksa (6,7) ja Kiina (5,9). Merkillepantavaa on Kiinan roolin kasvu niin Brasilian viennissä kuin tuonnissa.

Lähde: EIU (04/2007).

Keskimäärin EU:n osuus Brasilian ulkomaankaupasta on merkittävämpi kuin esimerkiksi NAFTA:n. EU-maiden osuus viennistä ja tuonnista on noin 25 prosenttia. EU maista tärkein kauppakumppani on Saksa. Mercosurin osuus Brasilian kaupasta on noin 10 prosentin luokkaa. Aasian osuus Brasilian ulkomaankaupassa on nousussa ollen tällä hetkellä kokonaisuudessaan noin 17 prosenttia.

Brasilian viennistä teollisuustuotteiden osuus oli 2006 lähes 80 prosenttia (Ministério do Desenvolvimento, Indústria e Comércio Exterior).

Kauppapolitiikka

Brasilian kaupallinen avautuminen alkoi 1990-luvun alussa. Vuosikymmenessä tuontitariffit laskivat 32,2 prosentista (1990) 15 prosenttiin (2002). Perinteistä sulkeutunutta politiikkaa tuki maan suuruus ja kyky täyttää itse omat primaaritarpeensa. Maa on ollut lähinnä kokonsa ansiosta monella areenalla johtavia maita tehtäessä alueellisia sopimuksia. Brasilian kauppapolitiikka on maataloustuotteiden suhteen hyvin liberaali, mutta teollisuustuotteissa

protektionistinen. Maailmantalouden myllerryksiin ja kotimaan talouden rahavaikeuksiin Brasilia on reagoinut hyvin perinteisesti eli protektionismia lisäämällä.

Brasilia on ollut mukana Maailman kauppajärjestössä WTO:ssa sen perustamisesta 1.1.1995 alkaen. Viime vuosina Brasilia on WTO:n neuvottelukierroksella johtanut yhdessä Kiinan ja Intian kanssa kehitysmaaryhmittymää. Ryhmän mukaan kaikki kehitysmaat voivat alentaa edelleen kaupanesteitään vain, jos teollisuusmaat alentavat merkittävästi maataloustukiaisiaan ja tuontitullejaan.

Asociación Latinoamericana de Integración (ALADI, perustettu 1980) kuuluu 11 Latinalaisen Amerikan valtiota (Argentiina, Bolivia, Brasilia, Chile, Ecuador, Kolumbia, Meksiko, Paraguay, Peru, Uruguay ja Venezuela). Liitto ajaa alueellista, kahdenvälistä, monenkeskistä ja mannertenvälistä integraatiota, ja toimii foorumina maiden väliselle yhteistyölle. ALADI on löyhä ja joustava yhteenliittymä, joka on juuri siksi toiminut hyvin edistäänsä hyvin erilaisten jäsenmaidensa välisiä suhteita keskenään ja muualle maailmaan. ALADI toimii puitesopimuksena myös monille muille alueen integraatiohankkeille, joista Brasilian kannalta merkittävin on Mercosur/Mercosul.

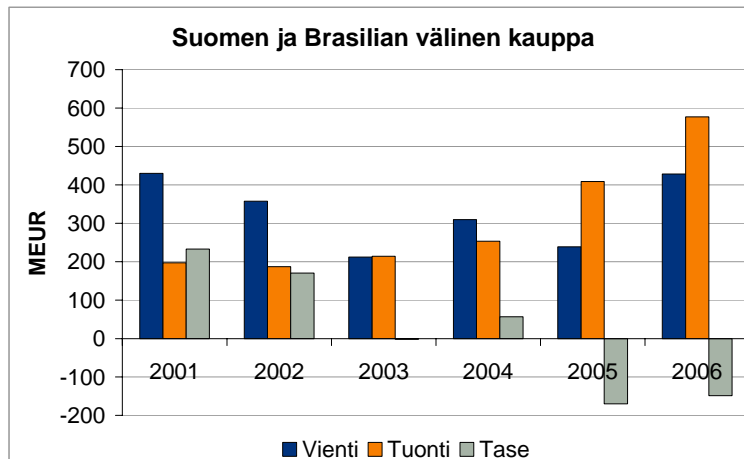
Maanosan kattavaan, täydelliseen vapaakauppaan tähtäävä Mercosur/Mercosul perustettiin Asunciónissa 1991; sopimusta paranneltiin Ouro Pretossa vuonna 1994. Perustajajäseniä ovat Argentiina, Brasilia, Paraguay ja Uruguay. Venezuelasta tuli täysjäsen 2006. Liitännäisjäseniä ovat nykyisin Bolivia, Chile, Ecuador, Kolumbia ja Peru. Bolivian liittymisen mahdollistamisesta on tehty päätös 2005, mutta se ei ole vielä virallisesti liittynyt mukaan. Mercosur-sopimus astui voimaan vuoden 1995 alusta, jolloin noin 80 prosenttia kaupasta alkoi vaihtaa maata tulleita. Kauppablokin yhtenäinen ulkotulli on keskimäärin 14 prosenttia, vaihdellen hyödykeryhmittäin. Vaikka Mercosur kattaa 75 prosenttia Etelä-Amerikan taloudesta ja 65 prosenttia sen väestöstä, on Mercosur toistaiseksi kaukana vapaakauppa-alueesta, vaikka siihen edelleen pyritäänkin. Sopimukseen on tarkoitus sisällyttää myös laajempia yhteistyökuvioita, kuten taloudellinen yhteistyö, yhtenevä makrotalouspolitiikka, lainsäädäntöä, ympäristönäkökulmia ja teknologiayhteistyötä. Ajoittain kuulee puhuttavan jopa yhteisestä valuutasta.

Brasilian ja EU:n välinen kauppa on rahallisesti huomattavaa, joskin se voisi olla suurempaakin. Brasilian protektionistisuus teollisuustuotekaupassa ja Euroopan suojellut maataloustuotteiden markkinat ovat olleet kauppaa hidastava tekijä. Viitekehyssoyppimus yhteistyöstä allekirjoitettiin jo vuonna 1980 ja uudistettiin vuonna 1992. Brasilia on osana Mercosur-alueetta EU:n kanssa käytävissä neuvotteluissa, eikä ole ollut ulkopolitiikassa niin aktiivinen kuin Argentiina. EU-Mercosur -vapaakauppaneuvottelut ovat edelleen käynnissä. Varovaisten arvioiden mukaan vapaakauppaan voitaisi päästä aikaisintaan vuonna 2015 kolme vuotta kestävien neuvotteluiden ja 5–12 -vuotisen siirtymäkauden jälkeen.

Brasilian muita kansainvälisiä sopimuksia:

- Organización Latinoamericana de Energía, (OLADE), Latinalaisen Amerikan energiajärjestö.
- Sistema Económico Latinoamericano y del Caribe, (SELA).
- Cairns Group, maailmanlaajuinen kauppapoliittinen ryhmittymä. Tavoitteena sillä on alentaa maataloustuotteiden tulleja ja muita kaupan esteitä.
- Inter-American Development Bank (IDB).
- African Development Bank (AfDB)
- International Chamber of Commerce (ICC).
- World Intellectual Property Organization (WIPO).
- Organización de Estados Americanos (OEA), Amerikan liittovaltioiden järjestö.
- YK:n Kaupan ja kehityksen kokous (UNCTAD).
- YK:n Latinalaisen Amerikan ja Karibian talouskomissio (ECLAC).

Kauppa Suomen kanssa

Lähde: Tullihallitus 03/2007;

Brasilia on suurin kauppakumppanimme Etelä-Amerikassa. Kun Suomen vienti Brasiliaan notkahti vuonna 2005, se nousi vuonna 2006 edellisen vuoteen verrattuna 80 prosenttia kohoten 429 miljoonaan euroon, samalle tasolle kuin huippuvuonna 2001. Tuonti nousi viime vuonna 577 miljoonaan euroon eli 41 prosenttia vuoden 2005 tuontia suuremmaksi. Tuontia kasvattivat erityisesti lentokonetoimitukset ja paperimassan tuonti. Kauppataase oli 2000-luvun alussa Suomelle selvästi ylijäämäinen (esim. vuonna 2001 yli 200 miljoonaa euroa), mutta kääntyi vuonna 2005 lentokonetoimitusten käynnistyttyä alijäämäiseksi (170 miljoonaa euroa). Vuoden 2006 tammi-heinäkuussa alijäämä oli 61 miljoonaa euroa.

Suomen ja Brasilian välinen kauppa vuosina 2001–2006

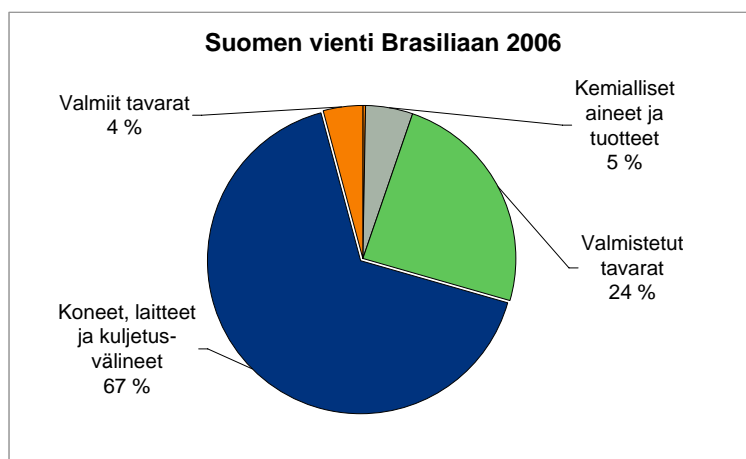
	Vienti milj. EUR	Osuus % ¹	Muutos % ²	Tuonti milj. EUR	Osuus % ¹	Muutos % ²	Tase milj. EUR
2001	430	0,9	+23	207	0,6	-8	223
2002	358	0,8	-17	186	0,5	-5	172
2003	209	0,5	-42	214	0,6	+14	-5
2004	310	0,6	+46	253	0,6	+18	57
2005	239	0,5	-23	409	0,9	+61	-170
2006	429	0,7	+80	577	1,1	+41	-148

¹ osuus Suomen kokonaisviennistä /-tuonnista

² muutos edelliseen vuoteen verrattuna

Lähde: Tullihallitus 03/2007.

Suomen vienti

Lähde: Tullihallitus 03/2007

Suomesta viedään Brasiliaan pääasiassa koneita ja paperia. Vuonna 2006 erityisesti konevienti Brasiliaan kasvoi voimakkaasti edellisvuoteen verrattuna. Myös paperivienti kasvoi selvästi.

Suomen tärkeimmät vientituotteet Brasiliaan 2006

		SITC-nimike	Milj.eur	Osuus ¹⁾ %	Muutos ²⁾ %
1	71	voimakoneet ja moottorit	90,7	21,2	585
2	72	eri toimialojen erikoiskoneet	80,4	18,8	210
3	64	paperi ja pahvi sekä tuotteet niistä	73,4	17,1	69
4	74	yleiskäyttöiset teollisuuden koneet ja laitteet	53,3	12,4	43
5	76	puhelin-,radio-,tv- yms. laitteet	33,4	7,8	-13
6	87	kojeet,mittarit yms.	16,3	3,8	31
7	68	muut metallit	15,6	3,6	>999
8	77	muut sähkökoneet ja laitteet	11,9	2,8	-20
9	59	erinäiset kemialliset tuotteet	7,1	1,7	6
10	78	moottoriajoneuvot	5,4	1,3	104
10 tärkeintä yhteensä			387,5	90,4	98
Koko vienti			428,6	100,0	80

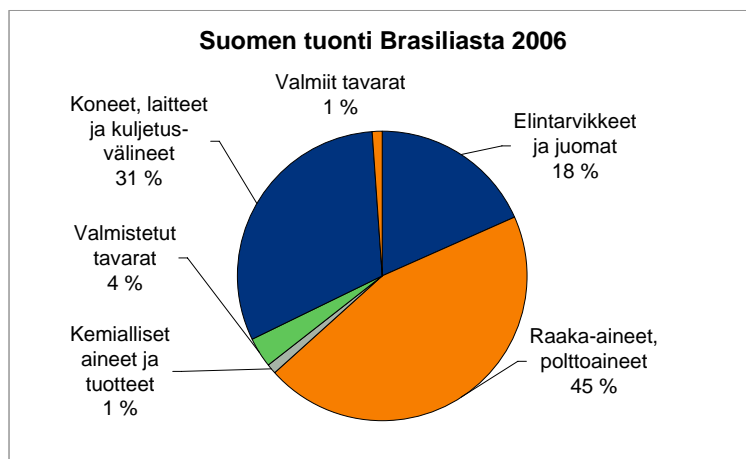
¹ osuus Suomen viennistä Brasiliaan

² muutos edelliseen vuoteen verrattuna

Lähde: Tullihallitus 03/2007

Suomen tuonti

Suomen tuonti Brasiliasta on kasvanut ripeästi viime vuosina; vuonna 2005 yli 60 prosenttia ja vuonna 2006 yli 40 prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Tuonnin kasvu selittyi erityisesti Finnairin tilaamien lentokoneitoimitusten käynnistymisellä (ks. sivu 22), ja lentokoneet ovat nousseet raaka-aineiden kuten malmien ja paperimassan ohi selvästi suurimmaksi tuontituotteeksi. Tilastoissa tämä näkyy kuljetusvälineiden ryhmän kasvuna.

Lähde: Tullihallitus 03/2007.

Suomen 10 tärkeintä tuontituotetta Brasiliasta vuonna 2006

		SITC-nimike	Milj.EUR	Osuus ¹⁾ %	Muutos ²⁾ %
1	79	muut kuljetusvälineet	141,4	24,5	49
2	28	malmit ja metalliromu	102,5	17,8	85
3	25	paperimassa	98,0	17,0	187
4	27	kivennäisaineet, valmistamattomat	55,3	9,6	14
5	07	kahvi, tee, kaakao, mausteet; tuotteet niistä	50,5	8,8	4
6	01	liha ja lihatuotteet	28,9	5,0	20
7	05	hedelmät ja kasvikset	21,3	3,7	21
8	72	eri toimialojen erikoiskoneet	12,4	2,2	28
9	68	muut metallit	8,3	1,4	704
10	78	mootoriajoneuvot	7,6	1,3	-3
10 tärkeintä yhteensä			526,3	91,2	54
Koko tuonti			577,1	100,0	41

¹⁾ osuus Suomen tuonnista Brasiliasta

²⁾ muutos edelliseen vuoteen verrattuna

Lähde: Tullihallitus 03/2007

Ulkomaiset investoinnit

Ulkomaiset sijoitukset Brasiliaan kasvoivat nopeasti 1990-luvun lopulla. Valtion yritysten yksityistäminen ja yhtiöittäminen on johtanut sekä pörssisijoitusten että suorien investointien määrään kasvuun. Hallitus on muuttanut politiikkaansa ulkomaisia sijoittavia suosivaksi.

Brasilian suorien ulkomaisten sijoitusten kanta oli noin 176 miljardia dollaria vuoden 2005 lopussa. Investointikannan arvolla mitattuna maahan on virrannut ulkomaisia suoria investointeja eniten koko Latinalaisessa Amerikassa ja yhdeksänneksi eniten maailmassa. Kehittyvien talouksien joukossa Brasilia on toiseksi suosituin investointikohde heti Kiinan jälkeen. Suorat ulkomaiset nettoinvestoinnit kasvoivat nopeasti jo 1990-luvulla ja vuonna 2000 olivat ennätysmäiset 32,8 miljardia dollaria. Investointivirran kasvu johtui pitkälti realin devalvaatiosta ja entisen telemonopoli Telebrásin yksityistämisestä. Sijoitusvirta kasvoi jälleen vuosina 2004 ja 2005 muutaman laskuvireisen vuoden jälkeen. Vuonna 2006 sijoituksia virtasi Brasiliaan 18,8 miljardin dollarin edestä. Tänä vuonna EIU ennustaa määräksi 19 miljardia dollaria.

Suorat ulkomaiset sijoitukset Brasiliaan (Mrd. USD)

	2004	2005	2006	2007e	2008e	2009e
Sijoitusvirta	18,2	15,2	18,8	19,0	19,0	19,5
Sijoituskanta	161,2	176,4	195,2	214,2	233,2	252,7

Lähde: EIU (04/2007).

Ennen 1990-luvun puoliväliä suurin osa ulkomaisista suorista sijoituksista suuntautui tuotantoteollisuuteen. Eniten ulkomaisia investointeja ovat houkutelleet terästeollisuus sekä auto- ja koneteollisuus. Vuoden 1995 jälkeen sijoitusten painopiste on siirtynyt ja kaksi kolmasosaa sijoituksista on suuntautunut palvelualoille. Varsinkin telekommunikaatio-, sähkö- ja rahoitussektorit ovat lisänneet suosiotaan. Yhdysvallat on suurin yksittäinen sijoittaja. Sen osuus ulkomaisten sijoitusten kannasta on lähes puolet. Espanjan osuus on 25 prosenttia. Muita merkittäviä sijoittajia ovat Alankomaat, Ranska ja Japani.

Brasilian suurimmat vetovoimatekijät ovat suuret kotimarkkinat ja kilpailukykyinen tuotantoympäristö Latinalaisen Amerikan markkinoita silmällä pitäen. Suurin osa vientiteollisuuteen tehtävistä sijoituksista tulee suuntautumaan terästeollisuuteen sekä paperi- ja selluteollisuuteen, joille Brasiliassa on tarjota huomattavat määrät raaka-ainetta. Myös autoteollisuus kiinnostaa, ja teollisuus on hallituksen erityissuojelussa. Yksityisiä sijoituksia tarvitaan myös energiantuotannossa, jotta Brasilian riippuvuutta vesivoimasta voidaan vähentää. Brasilian negatiivisina piirteinä voidaan pitää paikoin runsasta byrokratiaa, epäselviä verotusmenettelyjä ja yleistä talouden epävarmuutta.

Huomionarvoista on, että sellaisten brasilialaisten yritysten kuten esimerkiksi Petrobrásin, kaivosyhtiö CVRD:n ja lentokonevalmistaja Embraerin tekemien ulkomaisten investointien myötä Brasilia on muuttunut myös itse potentiaaliseksi investoijaksi. Esimerkkinä tästä kehityksestä voidaan pitää kaivosyhtiö CVRD vuonna 2006 tekemään kauppaa kanadalaisesta Incosta; sen myötä CVRD nousi maailman toiseksi suurimmaksi kaivosyhtiöksi. Tämän kaupan myötä Brasilia investoi ensimmäisen kerran enemmän ulkomaille kuin vastaanotti ulkomaisia investointeja.

Suomalaiset investoinnit

Suomalaisten läsnäolo Brasilian markkinoilla lisääntyi huomattavasti 1990-luvulla. Etabloitumista edesauttoivat Mercosur-sopimus ja Brasilian avoimempi kauppa- ja investointipolitiikka. Suomen perinteisten vientialojen lisäksi myös korkean teknologian ja muiden erikoisalojen yritykset ovat perustaneet tytäryrityksiä ja edustajia Brasiliaan. Suomalaisyritysten kannalta kiinnostavin ala on ollut usean miljardin dollarin arvoinen telekommunikaatiosektori, joka on auennut yksityistämisen seurauksena. Satamien uudistamisessa, lähinnä lastinkäsittelyssä on päästy hyvään alkuun ja laitehankinnoissa liikkuu vuosittain suuria summia. Kolmas kiinnostava alue on sosiaalisektori, terveydenhuolto ja opetustoiminta, missä on syntymässä jonkinlainen uusjako – näille kroonisen rahapulan aloille on kehittymässä miljardiluokan kertakäyttö- ja kestokulutustavaramarkkinat. Suomalaisten kannalta kiinnostava on myös Brasilian paperi- ja sahateollisuus.

Suomalaiset yritykset Brasiliassa

Suomen Pankin mukaan suomalaisyritykset työllistivät vuonna 2005 Brasiliassa noin 6 200 henkilöä ja suomalaisten sijoituskanta oli yhteensä 355 miljoonaa euroa (Suomen Pankki; suorat sijoitukset ulkomaille 1985–2005) eli eniten Latinalaisessa Amerikassa. Esimerkiksi Meksikossa vastaava luku oli 148 miljoonaa euroa. Suomalaisyritysten liikevaihto vuonna 2005 Brasiliassa oli 1746 miljoonaa euroa.

Sopimukset Suomen kanssa

Kauppasopimukset ovat EU-sopimuksia, omia kauppasopimuksia Suomen ja Brasilian välillä ei ole. Investointisuojausopimus investointien edistämiseksi ja molemminpuoliseksi suojelemiseksi neuvoteltiin 1995, mutta Brasilian kongressi ei ole ratifioinut sitä. Kaksinkertaisen verotuksen estävä sopimus tuli voimaan maiden välillä vuonna 1996.

MAA- JA METSÄTALOUS

- Maatalous työllistää lähes neljänneksen työvoimasta ja tuottaa noin 5 prosenttia BKT:sta.
- Maatalouden tuottavuus on kasvanut voimakkaasti viimeisten 10 vuoden aikana.
- Uudistukset alkoivat 1990-luvulla ulkomaisen pääoman turvin.
- Merkittävä osa tuotannosta on edelleen maan virallisten tilastojen ulkopuolella.
- Ruokateollisuus on toiseksi suurin talouden sektori öljyteollisuuden jälkeen.
- Brasilia on maailman neljänneksi suurin maataloustuotteiden viejä.

Brasilia on maailman suurin kahvintuottaja ja toiseksi suurin kaakaon- ja soijapapujentuottaja. Muita tärkeitä viljelykasveja ovat sokeriruoko, appelsiinit, maissi, riisi, tupakka, vehnä, puuvilla, peruna, tomaatti, kassava ja pavut. Lisäksi kasvatetaan nauta- sekä siipikarjaa. Brasilia on myös huomattava maidontuottaja. Kokonaistuotannosta noin 80 prosenttia menee edelleen kotimaiseen kulutukseen. Maataloustuotteiden vienti ulkomaille on silti kasvussa ja Brasilia on esimerkiksi EU:n suurin yksittäinen maataloustuotaja.

Maataloustuotannon kasvun takana ovat vaikuttaneet valtion rahoittama tutkimusohjelma ja erityiset ulkomaiset investoinnit. Maatalous onkin nousemassa yhdeksi Brasilian merkittävimmistä talouden sektoreista. Tällä hetkellä kaiken maatalouteen liittyvän liiketoiminnan (ns. agribusiness) osuus BKT:sta on noin kolmannes, sen osuus maan koko viennistä noin 40 prosenttia, ja se työllistää lähes 40 prosenttia työvoimasta.

Maataloutta on modernisoitu voimakkaasti viime vuosina erityisesti ulkomaisten investointien turvin ja sen tuottavuus on parantunut selvästi. Vuodesta 1990 viljan tuotanto on kasvanut yli 130 prosenttia. Samaan aikaan viljelypinta-ala on kasvanut vain hieman yli 16 prosenttia. Vuonna 2004 päätettiin – pitkän julkisen keskustelun jälkeen – laillistaa GMO-viljan tuotanto.

Brasilia on maataloudessakin vastakohtaisuuksien maa. Maatilat ovat joko suuria tuotantoyksiköitä (latifundia) tai hyvin pieniä omaan tarpeeseen tuottavia perhe- tai yhteisötiloja. Tuottajat edustavat tulonjakoakselin ääripäitä. Maanomistus aiheuttaa helposti ristiriitoja. Kartoitus on puutteellista ja omistuksen rekisteröinti usein epätäsmällistä.

Brasilian laajat metsäalueet tekevät siitä metsä- ja paperiteollisuuden silmissä kiinnostavan maan. Paikallista, nopeakasvuista mäntyä ja eukalyptuspuuta käytetään brasilialaisissa paperitehtaissa mekaanisen massan, kuumahierteen valmistusaineena. Etelä-Amerikan ainoa aikakauslehtipaperitehdas sijaitsee Brasiliassa (2006).

TEOLLISUUS JA RAKENTAMINEN

- Teollisuuden osuus BKT:stä on lähes 40 prosenttia, ja se työllistää reilun neljänneksen työvoimasta. Valmistava teollisuus muodostaa reilut 20 prosenttia, rakentaminen 8, sähkö-, kaasu- ja vesihuolto 4 sekä kaivostoiminta, öljyn- ja maakaasun tuotanto 3 prosenttia BKT:stä.
- Tuontia korvaavan teollisuuden tukemisesta ollaan siirtymässä vientiteollisuuden tukemiseen.
- Yksityistäminen on edennyt.
- Kokonaisuutena hyvin kehittynyt teollisuussektori, mutta vaihtelut maan sisällä ovat suuria.
- Kasvupotentiaali on suuri.

Brasilian teollisuus toimi vuosikymmeniä tuontia korvaavana teollisuutena. Lähes kaikki merkittävät teollisuusyritykset olivat valtion omistuksessa. Poliitikan seurauksena teollisuus ei voinut kehittyä ja uudistua, vaan taantui suhteellisen kilpailukyvyttömäksi. Suojellakseen omaa teollisuuttaan oli Brasilian pakko jatkaa protektionistista politiikkaansa. Kotimaan markkinoille tuotettiin kalliita ja suhteellisen huonolaatuisia tuotteita.

Maan talouspolitiikan muutos 1990-luvun alussa toi uudistuksia myös teollisuuteen. MERCOSUR-sopimus ja tuontitullien alentaminen keskimäärin 46 prosentista vuonna 1990 keskimäärin 14 prosenttiin vuonna 1994 avasi maan teollisuuden kansainväliselle kilpailulle ja vapautti markkinat ulkomaisille sijoittajille. Teollisuus on 1990-luvulla kokenut suuren muodonmuutoksen, suureksi osaksi ulkomaisen pääoman voimin. Tuotannonaloja on uudenaikaistettu ja kilpailukyky on parantunut. Kotimainen kysyntä kasvoi 1990-luvulla, mikä myös lisäsi teollisuuden investointeja.

Muihin Latinalaisen Amerikan maihin verrattuna on Brasiliassa erittäin suuri ja monipuolinen valmistusteollisuus. Merkittävimpiä tuotannon aloja ovat työstökoneet, sähkölaitteet ja autot. 1990-luvulla kehittyi erityisesti lentokoneiteollisuus ja puhelinlaitteiden tuotanto. Valtiolla on keskeinen rooli teollisuuden kehittäjänä, mm. innovatiivisille yrityksille myönnettävien pitkänaajan ja matalan koron lainojen järjestelijänä.

Elintarviketeollisuus on maatalouden jalostusketjussa avainasemassa lähitulevaisuudessa, sillä Brasilian suhteellinen etu on selkeästi maataloudessa ja elintarvikkeissa. Ulkomainen pääoma on lisääntymässä myös elintarvikesektorilla. Elintarviketeollisuus muodostaa noin vajaan viidenneksen valmistavasta teollisuudesta.

Kemianteollisuus muodostaa lähes 30 prosenttia valmistavasta teollisuudesta. Se on myös viidenneksi tärkein vientisektori Brasiliassa ja merkittävä maan maataloudelle lannoite-tuotannon kautta. Tärkein kemianteollisuuden alasektoreista on **petrokemianteollisuus**, joka muodostaa kemianteollisuudesta noin puolet. Sen yksityistäminen on käynnissä. Öljyä on vapautettu investoinneille 1990-luvun lopusta lähtien. Brasiliassa on oletettavasti Latinalaisen Amerikan toiseksi suurimmat öljy- ja kaasuvarat Venezuelan jälkeen. Kesäkuussa 1999 päättyi valtionyritys Petrobrásin muodollinen monopoli. Ulkomaiselle yhteisyritykselle myönnettiin ensimmäisen julkisen tarjouskilpailun perusteella lupia fossiilisten polttoaineiden etsimiseen Atlantin rannikolla 14 000 neliökilometrin alueella. Lupia on myönnetty vuosittain, mutta niiden kysyntä on hiipunut taloudellisen ja poliittisen epävarmuuden takia. Kiinnostusta on myös vähentänyt se, että vuoden 1998 jälkeen ei ole tehty uusia todella merkittäviä löytöjä yksityisten yritysten toimesta. Osin valtio-omisteisen Petrobrásin pitkän tähtäimen investoinnit ovat kuitenkin mahdollistaneet sen, että Brasilia on saavuttanut omavaraisuuden öljyn osalta, ja kaasun kohdalla tämä tapahtuu lähiaikoina. Autojen polttoaineenakin käytettävää etanolia Brasilia tuottaa tällä hetkellä 18 miljardia litraa vuodessa; siitä vain 4 miljardia menee vientiin, muodostaen silti puolet koko maailman etanolin viennistä. Vuoteen 2013 etanolin kulutuksen ennustetaan Brasiliassa kaksinkertaistuvan. Etanolin maailmankaupan arvioidaan nousevan 25-kertaiseksi vuoteen 2020 mennessä.

Kone- ja metalliteollisuus on hyvin tärkeä Brasilian taloudelle. Ala muodostaa noin yhden kolmanneksen valmistusteollisuuden tuotannosta. **Autoteollisuus** on yksi keskeisistä aloista. Markkinoiden avautumisen jälkeen oli laatuasoa pakko kohentaa. Autoteollisuus on vahva

viejä. Sen on mahdollistanut sopimukset, joiden puitteissa valmistajat voivat alennetuin tullein tuoda maahan komponentteja ja tiettyjä automalleja viennin arvoon suhteutetun määrän. Brasiliassa on useita ulkomaisia autonvalmistajia, joista suurimmat ovat VW, Ford, GM ja Fiat. Vuonna 2005 Brasilia tuotti 2,5 miljoonaa ajoneuvoa, joista henkilöautoja 2,3 miljoonaa. Ala työllistää yli 100 000 työntekijää noin 50 tehtaassa ja muodostaa noin 10 prosenttia maan BKT:sta. Brasiliassa etanolin osuus muodostaa 40 prosenttia autojen käyttämästä polttoaineesta. Myydyistä uusista autoista 83 prosenttia toimivat millä tahansa etanolin ja bensiinin yhdistelmällä. Myös **lentokoneiden** tuotanto on tärkeä teollisuuden ala. Maassa toimii maailman neljänneksi suurin lentokoneiden valmistaja Embraer (Empresa Brasileira de Aeronáutica S.A.). Perustamisestaan lähtien vuodesta 1969 yhtiö on valmistanut 5 500 lentokonetta. Esimerkiksi Finnair on tilannut Embraerilta lentokoneita yhteensä 12 kappaletta (Embraer 170 ja 190 -malleja). Lisäksi yhtiöllä on tilausvaraus lisäkoneisiin. Embraer 190 -koneet toimitetaan yhtiölle lähivuosina.

Teräksentuotanto on toinen metalliteollisuuden tärkeä tuotannon ala, jonka kysyntä niin ikään oli pitkään kotimaan markkinoilla. Jo 1990-luvun alussa tuotannosta puolet meni vientiin; tämä johti tuotannon erikoistumiseen ja investointien lisääntymiseen. Terässektori on kokonaan yksityistetty. Brasilia on yksi maailman suurimpia teräksen tuottajia ja viejiä maailmassa.

Kaivostoiminta avattiin kilpailulle ja kansainvälisille sijoittajille vuonna 1995. Valtionyhtiö Companhia Vale do Rio Doce (CVRD) yksityistettiin 1997. Se kohosi maailman toiseksi suurimmaksi kaivosyhtiöksi ostettuaan kanadalaisen nikkeli- ja kupariyhtiö Incon syksyllä 2006. Ennen kauppaa se oli neljänneksi suurin. Nikkelikaivostoiminnassa CVRD on maailman suurin yhtiö. Kauppa oli tiettävästi suurin brasilialaisen yhtiön tekemä yritysosto.

Investoinnit kaivostoimintaan ovat kasvussa ja ala kiinnostaa myös ulkomaisia yrityksiä. Brasilialla on valtavat kaivannaisvarat. Investointeja hillitsee alaa koskevan lainsäädännön jäykkyys. Viranomaisten yksi merkittävimmistä haasteista on kaivosteollisuuden ympäristöjärjestelmän kehittäminen. Brasilia on maailman suurin tinan tuottaja, kolmanneksi suurin rautamalmin tuottaja ja seitsemänneksi suurin kullan tuottaja. Lisäksi se on yksi maailman merkittävimmistä bauksiitin, mangaanin ja alumiinin tuottajia.

Paperi- ja selluteollisuus kasvaa vahvasti. Alan paikallisen järjestön Bracelpan mukaan vuonna 2004 sellun tuotanto kasvoi 6,3 prosentilla eli lähes 5 miljoonaa tonniin. Myös paperintuotanto on ollut kasvussa. Vuonna 2005 paperia tuotettiin 8,6 miljoonaa tonnia ja kasvua oli 1,7 prosenttia. Ruotsalais-suomalainen Stora Enso ja brasilialainen Aracruz ottivat syyskuussa 2005 käyttöön maailman suurimman yksilinjaisen sellutehtaan. Veracel Cellulose S.A:n tehdas valmistaa eukalyptussellua. Tehtaan kapasiteetti on 900 000 tonnia vuodessa, ja sen tuotanto suunnataan kokonaisuudessaan vientiin. Investoinnin kokonaiskustannukset olivat 1,25 miljardia dollaria. Stora Enso osti elokuussa 2006 Impacelin paperitehtaan ja sahan; myyjänä oli amerikkalainen International Paper. Kyseessä on Etelä-Amerikan ainoa aikakauslehtipaperia valmistava tehdas.

Rakentaminen

Kuten kaikkialla maailmassa, myös Brasiliassa rakentaminen on erittäin syklistä. Rakennussektori supistui voimakkaasti 1990-luvun loppupuolella ja 2000-luvun alussa. Uudet tilaukset vähenivät heikohkon talouskehityksen ja korkeiden korkojen takia. Vuosina 2001–2003 rakentaminen väheni jopa 12,5 prosentilla.

Vuodesta 2004 alkaen tilanne on kuitenkin selvästi parantunut. Rakentamisen elpyminen ei ole tosin ollut yhtä nopeaa kuin muiden investointien. Vuonna 2005 rakentaminen kasvoi 6 prosentilla, ja vuonna 2006 kasvu jatkui lähes samalla tasolla. Korkeat korot ovat hidastaneet yksityistä rakentamista ja julkisia rakennushankkeita on lykätty tiukkojen finanssipoliittisten tavoitteiden takia. Rakennusalan työllistävä vaikutus on joka tapauksessa kasvussa: vuonna 2005 alalla työskenteli arviolta 6,2 miljoonaa ja vuonna 2006 peräti 7,2 miljoonaa työntekijää.

Energia

- Vesivoima ja öljy ovat tärkeimmät energianlähteet.
- Energia-alaa yksityistetään vähitellen.
- Brasilia on Yhdysvaltojen ja Kanadan jälkeen maanosan kolmanneksi suurin energian kuluttaja; vuonna 2006 kulutustaso oli lähes 400 miljardia kilowattituntia. Asukasta kohden kulutustaso on silti alhainen, ollen vain kaksi kolmasosaa Meksikon ja Chilen tasosta, ja yksi kuudesosa Yhdysvaltojen tasosta.
- Energian kokonaiskulutuksesta teollisuuden osuus on 37 prosenttia, kuljetusalan 27 prosenttia ja kotitalouksien 11 prosenttia.

Valtion energiaohjelmassa energian päälähteitä ovat öljy, vesivoima, ydinvoima ja sokeri-alkoholi. Tärkein energianlähde on vesivoima. Vesivoimalla tuotetaan noin 80 prosenttia maan energiantarpeesta ja noin 90 prosenttia sähkönkulutuksesta. Käyttömättämistä vesivoimavaroista kaksi kolmasosaa sijaitsee Amazonin sademetsäalueella. Vesivoima on arvaamaton luonnonvara ja Brasiliassa on kärsitty vuoroin massiivisesta ylituotannosta ja kuivuuden sattuessa suoranaisestä energiapulasta. Alan yksityistäminen on jäänyt puoliväliin. Voimalaitosten yhteinen kapasiteetti on 88 gigawattia (GW). Sähkönkulutus oli vuonna 2006 yhteensä 398 000 GWh, jossa kasvua edellisvuoteen 5 prosenttia. Tuotanto on vuositasolla yli 400 000 GWh. Siitä 90 prosenttia on peräisin vesivoimasta, 6 prosenttia fossiilisista polttoaineista, 1 prosentti ydinvoimasta ja 3 prosenttia muusta. Sähkönkulutus kasvaa noin 4,5 prosenttia vuodessa ja siksi hallitus suunnittelee lisäävänsä voimalaitosten kapasiteettia 100 000 megawattiin vuoteen 2008 mennessä. Teollisuuden osuus sähkönkulutuksesta on 52 prosenttia, kuljetusten 23 prosenttia, kotitalouksien 16 prosenttia ja liike-elämän 9 prosenttia.

Brasilian kaasun ja öljyn tuotanto kasvoi vuosina 2000–2005 noin 40 prosenttia. Öljyntuotanto kasvoi jo 1990-luvulla; pitkälti Petrobrásin investointien ansiosta maa on vuonna 2006 öljyntuotannon suhteen omavarainen. Yrityksen monopoli päättyi lopullisesti vuonna 2002, kun se menetti yksioikeuden öljyn tuontiin ja jalostukseen. Öljyalaa vapautettiin kilpailulle ensimmäistä kertaa vuonna 1997, jolloin tuotanto- ja etsintätoiminnot avattiin kilpailulle. Vuonna 2000 valtio myi 32 prosenttia Petrobrásin osakkeista. Useille ulkomaisille yrityksille myönnettiin tarjouskilpailun perusteella lupia fossiilisten polttoaineiden etsimiseen Atlantin rannikolla 14 000 neliökilometrin alueella. Petrobrás on vedenalaisen öljynporauksen teknologiajohtaja; vuonna 2007 sen suunnittelemat investoinnit nousevat lähes 22 miljardiin dollariin, josta öljyn etsintään ja tuotantoon. Vuonna 2006 Brasilian todennetut öljyvarat olivat 11,8 miljardia barrellia (noin 1 prosentti maailman öljyvaroista).

Brasilian kaasun tarpeesta lähes puolet tyydytetään Boliviasta ja Argentiinasta ostettavalla tuontikaasulla. Vuonna 2005 Brasilian, pitkälti hyödyntämättömien, luonnonkaasuesiintymien arvioitu koko oli 310 miljardia kuutiometriä. Suurimmat esiintymät ovat Cantosin ja Santosin alueilla sekä Rio de Janeiron osavaltion rannikolla. Jälkimmäinen onkin Brasilian suurin kaasuntuottaja. Kaasun käyttö on kasvussa erityisesti energiaa janoavassa koillis-Brasiliassa, ja kaasun tuotanto sekä jakelu on vapautettu. Tavoitteena on nostaa luonnonkaasun osuus maan energiankulutuksesta 4 prosentista 12 prosenttiin vuoteen 2012 mennessä. Todellisuudessa kaasun kulutuksen kasvu saattaa olla tätäkin nopeampaa, ja joidenkin arvioiden mukaan se olisi jo 15 prosenttia koko energian kulutuksesta vuonna 2010. Huolimatta ympäristöjärjestöjen vastustuksesta on Bolivia-Brasilia –kaasuputkihanke edennyt ja sitä on rahoittanut mm. Yhdysvallat. Bolivian keväällä 2006 tekemä päätös kansallistaa kaasun tuotanto on vaikuttanut Brasilian sieltä ostaman kaasun hintaan ja vauhdittanut sen oman tuotannon kehittämistä. Esimerkiksi Petrobrás on ilmoittanut 10 miljardin dollarin investoinneista kaasusektorille vuosina 2007–2010. EIU ennustaa tilanteen vaikuttavan myös hallituksen ydinvoimahankkeiden uudelleen harkintaan.

Brasilian on maailman suurin etanolin tuottaja ja kuluttaja. Etanolia käytetään autoissa polttoaineena. Niin sanottujen mixed-fuel autojen (voivat käyttää etanolia, bensiiniä tai niiden sekoitusta polttoaineena) suosio on kasvanut jälleen 2000-luvulla. Nykyisin vain alle 20 prosenttia pieni osa myydyistä uusista autoista ei ole mixed-fuel -autoja.

PALVELUSEKTORI

- Palvelusektori työllistää noin 57 prosenttia Brasilian työvoimasta.
- Palvelut tuottavat noin 54 prosenttia bruttokansantuotteesta.
- Kaupan osuus palveluista noin 12–13 prosenttia, rahoitussektorin 10, liikenteen ja viestinnän 8, julkisen hallinnon yli 25 ja muiden palvelujen 45 prosenttia.
- Lähivuosina kehittyvät ja kasvavat erityisesti kommunikaatio- ja rahoituspalvelut.

Rahoitustoiminta

Alhaisesta inflaatiosta huolimatta korkopolitiikka on edelleen Brasiliassa tiukkaa: keskuspankin viitekorko (Selic) laskettiin 18.4.2007 12,5 prosenttiin. Selic on laskenut yhtäjaksoisesti syyskuusta 2005 lähtien.

Brasilialaispankkien toimintaympäristö on kokenut suuria muutoksia viime vuosikymmenten aikana. Hyperinflaatiosta on siirrytty vakaampien hintamuutosten ja avointen markkinoiden pelisääntöihin. Sektorin vakauttaminen edellytti mm. pankkien lukumäärän leikkausta. Pankkien lukumäärää väheni uudistuksessa 25 prosenttia ja nyt Brasiliassa toimii noin 180 pankkia. Valtionpankkien yksityistäminen aloitettiin vuonna 1997 ja prosessi on nyt saatu lähes päätökseen.

Ulkomaisten pankkien määrä Brasiliassa ja ulkomaalaisomistus brasilialaispankeissa on kasvanut voimakkaasti. Noin puolet 50 suurimmasta pankista on joko ulkomaisia tai niillä on ulkomaalainen partneri. Suurin ulkomainen pankki on espanjalainen Banco Santander Banespa. Espanjalaispankki on Brasilian kuudenneksi suurin pankki. Muita merkittäviä ulkomaisia pankeja ovat hollantilainen ABN Amro, englantilainen HSBC yhdysvaltalaiset Citibank ja BankBoston

Brasilian suurimmat pankit syyskuussa 2006

	Pääoma (Miljardia realia)	Markkina- osuus (%)
Banco do Brasil	281,6	17,8
Itaú	201,3	12,7
Caixa Econômica Federal	199,2	12,6
Banco Bradesco	195,7	12,4
Unibanco	96,8	6,1
ABN Amro	88,8	5,6
Banco Santander Central Hispano (Banespa)	86,9	5,5
Banco SAFRA	52,1	3,3
HSBC	55,8	3,5
Votorantim	55,1	3,5

Lähde: EIU 02/2007.

Finnveran lista suositeltavista pankeista (Finnvera 10/2006)

Banco ABN AMRO Real SA
Banco Bradesco SA
Banco do Brasil S.A.
Banco Santander Brasil SA
BankBoston Banco Multiplo SA
HSBC Bank Brasil SA - Banco Multiplo
União De Bancos Brasileiros UNIBANCO

Arvopaperipörssi

São Paulon pörssi, Bovespa on Latinalaisen Amerikan suurin ja vilkkain. Pörssin toiminta vilkastui 1990-luvun puolivälissä, jolloin valtionyritysten yksityistäminen ja yhtiöittäminen kasvatti osakekauppaa ja talouskasvu kaupan volyymia. Toukokuussa 2006 pörssiin oli listautuneena 341 yritystä; luku on laskenut koko 2000-luvun ajan ja tässä suhteessa muutos on merkittävä edellisvuosikymmenen lukemiin nähden (1990-luvun alussa yrityksiä oli yli 570). Listautumisia oli kuitenkin eniten viimeiseen 20 vuoteen. Bovespan myynti oli vuonna 2005 huipputasolla eli yhteensä 482 mrd. realia (359 mrd. dollaria).

Brasilian pörssi koostuu itse asiassa useista paikallisista alueellisista pörsseistä. Osakekaupan keskus on Bovespa. Valtion obligaatioiden myynti on keskitetty Rio de Janeiron pörssiin. Muut paikalliset pörssit keskittyvät alueellisten markkinoiden palveluihin.

Elokuussa 2006 yhteensä 32 brasilialaista yritystä oli listautuneena New Yorkin pörssiin. Se on maanosansa merkittävin edustaja, sillä meksikolaisia yrityksiä oli tuolloin 17, chileläisiä 16 ja argentiinalaisia 11 kappaletta.

<http://www.bovespa.com.br> - Bovespa, São Paulo.

Vakuustustoiminta

Vakuustustoiminta on erittäin vähäistä Brasilian suureen väkilukuun suhteutettuna. Kuluttajilla on edelleen vaikeuksia tehdä pitkän aikavälin sijoituspäätöksiä. Vuosikymmenien hyperinflaatio ja taloudellinen epävarmuus on juurtunut kuluttajien mieleen. Vakuutusala on kuitenkin vuoden 2003 jälkeen selvässä kasvussa. Erityisesti eläke- ja sairausvakuutukset ovat lisääntyneet sosiaaliturvan yksityistämisen myötä ja nämä rahastot ovat myös huomattavia sijoittajia Brasiliassa. Vuonna 1996 ala vapautettiin ulkomaisille sijoituksille. Suurimmat vakuutusyhtiöt ovat maan johtavia pankkeja. Pitkään valtion monopolina ollut jälleenvakuuttaminen avattiin kilpailulle vuoden 2007 alusta. Kolmen vuoden siirtymäaikana on ulkomainen omistus rajattu yrityksissä 40 prosenttiin osakepääomasta.

Brasilian vakuutusvalvontavirasto Susep arvioi vakuutusmaksujen määräksi 31 miljardia realia vuonna 2003. Määrä vastaa 1,9 prosenttia bruttokansantuotteesta. Vuosina 2003–2004 vakuutusmarkkinoiden arvioitiin kasvaneen noin 25 prosenttia.

Kauppa- ja jakelusektori

Kauppa- ja jakelusektori on kasvanut nopeasti 1990-luvulla, sen jälkeen kun hyperinflaatio talttui. Ulkomaiset yritykset, lähinnä yhdysvaltalaiset, ovat investoineet suuriin kauppakeskuksiin ja supermarketteihin. Tuontitullien laskun seurauksena maahantuontiyritysten määrä on kasvanut. Myös brasilialaisten kauppaketjujen määrä kasvaa ja brasilialaiset investoivat myös naapurimaihin. Vuonna 2003 vähittäismyynnin arvo oli yli 500 miljardia dollaria.

Maan suurimmat kauppaketjut ovat Pão de Açúcar, Carrefour, Casas Bahia, Wal-Mart ja Sendas.

Tietoliikenne

- Erittäin voimakkaasti kasvava ala
- Lankaverkossa kilpailu keskittyy lähinnä kaupunkeihin.
- Matkapuhelinmarkkinat ovat ulkomaisten toimijoiden hallitsemat.
- Brasilialaiset ovat erittäin aktiivisia internetin käyttäjiä.
- Tietokone- ja telealan tuotannon arvo on Brasiliassa vuositasolla yli 30 miljardia dollaria.

Brasilian telekommunikaatiosektori on kehittynyt voimakkaasti 1990-luvun lopulta lähtien. Vuoden 2004 kesäkuussa matkapuhelinliittymiä oli 54 miljoonaa (tiheysaste 30 prosenttia) ja lankaliittymiä 39 miljoonaa (tiheysaste 22,1 prosenttia). Toukokuussa 2006 liittymiä oli jo yli 90

miljoonaa (tiheysaste lähes 50 prosenttia). Pre-paid -liittymät dominoivat markkinoita. Niiden osuus kaikista liittymistä on noin 80–90 prosenttia. Kilpailu on kovaa kaikilla telekommunikaatiosektoreilla.

Telealan yksityistäminen alkoi vuonna 1998, kun suurin osa valtion teleyrityksestä Telebrásista myytiin yksityisille omistajille. Tällöin myös varsinainen kasvu käynnistyi ja alalle syntyi lukuisia yrityksiä. Suurimmat ulkomaiset sijoitukset ovat Yhdysvalloista ja Espanjasta. Lankaverkossa kilpailu on rajallista. Suurimmat yritykset ovat Telsep, Telemar ja Brasil Telecom. Kullakin on johtoasema omalla alueella (Brasilia on jaettu kolmeen alueeseen). Varsinkin metropolien alueille on kuitenkin tullut kilpailijoita kuten Vesper ja GVT. Kovan kilpailun johdosta palvelutarjonta kasvaa lähivuosina varsinkin suurissa kaupungeissa.

Matkapuhelinverkkoa hallitsevat ulkomaiset operaattorit. Maan suurimmat operaattorit ovat Vivo (espanjalaisessa ja portugalilaisessa omistuksessa), Claro (Meksiko), TIM Brazil (Italia), Oi ja Telemig / Amazonia Celular. Matkapuhelintoimiala kasvaa erittäin voimakkaasti tällä hetkellä. Kilpailu matkapuhelinmarkkinoilla on kireä ja eri matkapuhelinstandardit tulevat olemaan kilpailun yksi ratkaiseva tekijä. GSM verkkoa ollaan laajentamassa koko maahan, vaikka tällä hetkellä yli puolet liittymistä toimii TDMA teknologialla. Laitepuolella merkittävimmät nimet ovat Siemens, Ericsson, Motorola and NEC. Nokia on toimittanut Brasiliaan gsm-verkkoratkaisuja.

Vuonna 2002 järjestettiin huutokauppa 3G-luvista. Tosin kolmannen sukupolven palveluita saadaan vielä odottaa. Tällä hetkellä operaattorit keskittyvät 2G ja 2,5G palveluihin.

Vuonna 2006 internetin käyttäjiä oli arviolta 26,7 miljoonaa (14,2 prosenttia väestöstä); palvelut olivat edelleen keskittyneet pääasiassa maan koillis- ja kaakkoisosaan. Kilpailu on alalla kovaa ja kasvun odotetaan lähivuosina jatkuvan voimakkaana. Verkkokaupankäynti kasvaa jatkuvasti. Brasilialaisen konsulttiyhtiön e-Consultingin mukaan brasilialaiset käyttivät vuonna 2004 jo 2,8 miljardia dollaria verkkokauppaan. Niinikään brasilialaisista suurin osa täyttää sähköisen veroilmoituksen ja maa onkin e-government -hankkeissa pitkällä. Vuonna 2006 laajakaistaliittymiä arvioitiin olevan liki 5 miljoonaa. Aktiivinen internetin käyttö, laajakaistayhteyksien nopea kasvu ja internetin suhteellisen matala penetraatioaste osoittavat alalla olevan suurta potentiaalia.

Liikenneyhteydet ja logistiikka

- Kuljetusinfrastruktuuri on kärsinyt investointien puutteesta ja on paikoin huonossa kunnossa. Kuljetuskustannukset muodostavat peräti 13 prosenttia Brasilian BKT:stä, kun Yhdysvalloissa luku on viisi prosenttiyksikköä alempi.
- Maantiet tärkein kulkuväylä, autojen määrä on kasvanut voimakkaasti.
- Rautateitä 30 000 km, määrä ei riitä maan tarpeisiin.
- Joki- ja merikuljetuksissa runsaasti potentiaalia, joka ei ole käytössä.
- Lentokenttiä yli 150 kaupungissa; yhteensä 4 276 kpl (2006).

Brasilian tärkein kuljetusväylän muodostavat edelleen maantiet. Noin 60 prosenttia rahdista kuljetetaan maanteitse. Päälystettyjen maanteiden yhteispituus on noin 95 000 kilometriä, joista suuri osa on huonossa kunnossa. Kaikkiaan tieverkon laajuus on lähes 1 725 000 kilometriä. Liikenteen ja autojen määrä on lisääntynyt nopeasti, mutta teiden ylläpito ei ole pysynyt kasvun tahdissa. Hallitus on yksityistänyt huonoimmassa kunnossa olevia valtateitä ja maksullisten teiden rakentaminen lisääntyy edelleen. Henkilöautojen määrä on kasvanut Brasiliassa voimakkaasti. Vuonna 2005 uusia henkilöautoja rekisteröitiin noin 1,4 miljoonaa. Autokanta oli noin 102 autoa per 1000 asukasta.

Rautatiet ovat yleisesti ottaen huonossa kunnossa ja riittämättömät Brasilian tarpeisiin. Rautateiden pituus on noin 30 000 kilometriä (1 600 km sähköistetty) ja niitä pitkin kuljetetaan viidennes maan rahtikuljetuksista. Valtion rautateiden yksityistäminen alkoi vuonna 1995 ja on toteutettu lähes kokonaan. Yksityisen sektorin odotetaan kunnostavan ja uusivan rautatieverkostoa ja palveluita.

Brasiliassa on valtava potentiaali sekä joki- että valtamerikuljetuksille, mutta vesistökuljetuksia on käytetty vähän. Vesistökuljetuksiin soveltuvia jokia on 48 000 km ja Brasilian rantaviiva on 7 000 km pitkä. Satamat ovat kuitenkin yleisesti ottaen tehottomia ja palvelut kalliita, vaikka maasta löytyy uusia ja teknisesti tehokkaita satamia, lähinnä metalliteollisuuden vientiä varten. Satamatoimintojen yksityistäminen käynnistyi vuonna 1997. Jokiväylien ja satamien kunnostaminen on aloitettu.

Brasilian lentoliikenne on varsin kattavaa, lentoliikennettä on 150 kaupungissa. Palvelut ovat kuitenkin olleet kalliita. Kansainvälisen lentoliikenteen kasvu on laskenut hintoja ja nostanut palvelun tasoa. Tärkeimmät lentoyhtiöt ovat Varig, TAM, ja GOL.

TAPAKULTTUURI

- Brasilialaiset eivät katso lukeutuvansa samaan Latinalaiseen Amerikkaan kuin espanjankieliset naapurinsa.
- Espanjankielen käyttö liiketoiminnassa ei ole suotavaa, ja sitä saatetaan pitää jopa loukkauksena.
- Yleiset kohteliaat käytöstavat pätevät, mutta brasilialaiset ovat eläväisempiä kuin muut latinot.
- Suhteet ovat pitkän tähtäimen suhteita, henkilösuhteet tärkeämpiä kuin liikesuhteet.
- Tervehdittäessä ja hyvästellessä miehet kättelevät ja naiset vaihtavat poskisuudelmia. Halaukset ovat tavallisia ystävien kesken.
- Brasilialainen keskustelelee suomalaisittain nähden hyvin läheltä ja fyysinen kosketus on tapa, jota ei pidä kavahtaa.
- Pukeutuminen on muodollista. Miehet käyttävät pukua ja solmiota. Naisia on liike-elämässä toistaiseksi vähän ja pukeutuminen on hyvin muodollista. Suurkaupunkien ulkopuolella pukeutuminen on rennompaa.
- Trooppinen ilmasto, mutta vuodenajat ovat vastakkaiset kuin Euroopassa.
- Täsmällisyys ei ole hyve liiketapaamisissa. Varaudu odottamaan. Illallisille on sopivaa saapua vähintään vartti myöhässä.
- Työaika on yleensä klo 9–18, mutta päättävissä asemissa olevat työskentelevät usein pidempään.
- Liiketapaamisten sopimiseen menee aikaa, pikatapaamiset eivät yleensä ikinä onnistu.
- Perhe on brasilialaiselle pyhä asia ja laajakäsitteinen kokonaisuus. Perheasioita ei yleensä käsitellä liikeyhteyksissä.
- Sopivia puheenaiheita ovat jalkapallo ja muu urheilu, talous sekä talouspolitiikka. Vältä keskustelunaiheina muuta politiikkaa, uskontoa ja vastakkainasettelua.

Brasilia on Latinalaisen Amerikan suurin maa, joten vaihtelua ja vastakkaisuuksia löytyy. Brasilialaiset ovat avoimia ja ystävällisiä ihmisiä, analyttisempiä ja abstraktimpia kuin muut latinot. Hyvää liikesuhdetta edistää henkilökohtainen tutustuminen ja jopa ystäväystyminen, sillä brasilialaiselle ihmissuhteet ovat tärkeämpiä kuin firman nimi. Neuvottelijaa tai edustajaa ei kannata vaihtaa kesken. Suhteiden luominen vaatii sekä aikaa että edustusbudjetin. Lahjonnasta ei kuitenkaan ole kyse.

Brasilia on machistinen yhteiskunta, missä mies hallitsee julkisessa tilassa ja tekee päätökset. Tämä näkyy liike-elämässäkin; yritys rakenne ja päätöksenteko keskittyy yleensä yhteen henkilöön, mutta neuvotteluissa läsnä on useampia. Naisten asema liike-elämässä vaihtelee perinteisestä sihteeristä moderniin liikkeenjohtajaan. Naisia on kasvavassa määrin päättävissä asemissa sekä yksityisellä että julkisella sektorilla.

Perhe on tärkeä ja perheellä on laajempi merkitys kuin Suomessa. Perhe jätetään kuitenkin yleensä keskustelunaiheiden ulkopuolelle liiketapaamisissa. Mitä vaikutusvaltaisempi perheenpää, sitä laajempi perhe ja siihen yleensä lasketaan suku molemmilta puolilta. Vaikka päätökset tekee perinteisesti yksi henkilö, hän huomioi laajemman yhteisön tarpeet.

Täsmällisyys ei ole hyve maassa, jossa puutkin tanssivat. On tavallista, että liikekumppani on myöhässä, eikä odottamaan joutumisesta kannata pitää meteliä. Se koituisi vain omaksi tappioksi. Epämuodollisissa tapaamisissa pätevät samankaltaiset säännöt. Illallisille on epäkohteliaasta mennä ajoissa, sopivaa on olla vähintään 15 minuuttia (miehellään 30 minuuttia) myöhässä.

Työpäivät kestävät tavallisesti kello 9–18, mutta esimiesasemassa olevat henkilöt tulevat aamulla töihin myöhemmin ja työskentelevät pitempään. Lounasta syödään yleensä kello 12–14 välillä, illallista kello 19–20 aikaan. Liikelounaisiin kannattaa varata pari tuntia aikaa ja illalliskutsut saattavat jatkua aamuyöhön saakka. Pöytäetiketti on monimutkainen, joten aluksi kannattaa ottaa mallia muista. Liikeasioista ei ole tapana puhua kuin aikaisintaan kahvin yhteydessä.

Korruptio tai siihen luokiteltavat ilmiöt ovat osa elämää Brasiliassa. Ilmiö ei kuitenkaan ole este liike-elämässä.

Uskonnolla ei ole vaikutusta liike-elämään. Karnevaaliaikaan, joka on vaihtelevasti helmimaaliskuussa, ei liike-elämässä kuitenkaan juuri tapahdu mitään. Uskonnolliset juhlapyhät ja muut kansalliset juhlapäivät katkovat työviikkoja varsin usein: tammikuun 1. ja 25. päivä, helmikuun 8.–11. ja 12. päivä, maaliskuun 28., huhtikuun 21., toukokuun 1., kesäkuun 6., syyskuun 7., lokakuun 12., marraskuun 2. ja 15. päivä sekä joulukuun 25. päivä.

Liiketapaamisista

Tapaamisia on hyvä sopia kirjallisesti, esimerkiksi faksilla tai lisääntyvästi myös sähköpostitse. Puhelimella voi olla mahdotonta saada oikeaa henkilöä langan päähän. Usein käytetään apuna paikalliset tahot ja tavat tuntevaa henkilöä, despechantea, sopimaan tapaamisia ja "avaamaan ovia". Liikeasioiden hoitaminen on aikaa vaativaa puuhaa, yleensä vaaditaan useampia tapaamisia ja illallisia ennen kuin päästään sopimusasteelle. Sopimuksentekoprosessissa tavallisesti edetään käsitellen kaikkia asioita yhtä aikaa, ei kohta kohdalta. Myös päätöksenteon hierarkkisuus ja byrokraattisuus hidastaa liiketoimintaprosessia. Henkilökohtaiset suhteet ovat tärkeitä ja niitä voidaan hoitaa lounailla ja illallisilla tai muissa seurallisissa tilaisuuksissa.

Titteleitä käytetään ja mikäli ei ole titteliä, teititellään. Miehistä Senhor ja sukunimi, naisista Senhora ja sukunimi. Puhuttelussa käytettävä sukunimi on jälkimmäinen kahdesta. Sinuttelu on yleistä kun on tutustuttu, silloinkin käytetään usein muotoa Senhor/a ja etunimi.

Kanssakäymisessä brasilialaiset tulevat hyvin lähelle. Keskustelukumppanin käsivarren koskettelu on yleistä ja se on paikallinen tapa, josta ei ole syytä hermostua ja vetäytyä pois. Jälkimmäinen saatetaan tulkita epäkohteliaisuutena, tai sitten keskustelija vain ottaa askeleen takaisin samalle etäisyydelle. Suoran katsekontaktin säilyttäminen saattaa olla suomalaiselle vaikeaa, mutta siihen olisi kuitenkin hyvä pyrkiä lähietäisyydelläkin. Sormenpäät keskustelukumppanin olkapäällä ovat ystävällisyydestä kertova ele.

Sopivia liikelahjoja ovat vaikkapa Fazerin Sininen, suomalainen muotoilu ja kuvateokset Suomesta. Yleensä ulkomaiset alkoholijuomat, kuten viski tai konjakki ja laadukkaat esineet huomaamattomasti varustettuna yrityksen logolla. Vältä kuitenkin puukkoja tai muita teräviä esineitä, nenäliinoja ja mustaa sekä purppuraa, sillä ensimmäisten katsotaan olevan huono enne ystävyydelle ja jälkimmäiset symboloivat surua. Brasilialaiseen kotiin kutsuttaessa on kohteliasta viedä tuliaisina kukkia, tuontisuklaata tai -alkoholia.

Pukeutuminen

Brasilia on trooppinen maa, joten pukeutuminen on vähemmän muodollista kuin etelämpänä Amerikassa. Liikeasioissa pukeutuminen on kuitenkin muodollista ja edustajan pukeutuminen antaa aina jonkinlaisen kuvan yrityksestä. Toimistotyöntekijätkin pukeutuvat tummaan pukuun ja solmioon. Naisten pukeutuminen liike-elämässä on perinteistä, hameita ja jakkupukuja. Vapaa-aikana pukeudutaan vähemmän muodollisesti, mutta farkkuja tulisi välttää, sillä niitä käyttää yleensä vain nuorisot.

Turvallisuus

Kaduilla pätevät samat säännöt kuin muissakin suurkaupungeissa, on oltava tarkkana ja liikuttava siellä missä muutkin liikkuvat. Rikollisuus ja väkivaltaiset ryöstöt ovat arkipäivää Brasilian suurkaupungeissa, missä asuu miljoonia köyhyyserajan alapuolella eläviä ihmisiä. Suurten katujen sivukujille ei tule mennä eikä taksia ottaa suurten ja kalliiden hotellien tai ravintoloiden välittömästä läheisyydestä.

LINKKEJÄ

Julkishallinto:

<http://www.presidencia.gov.br> Presidentin kanslian verkkosivut.
<http://www.brazil.gov.br/> Hallituksen sivut.
<http://www.bcb.gov.br/> Brasilian keskuspankin sivut.
<http://www.ibge.gov.br/> Tilastokeskuksen sivut.

Rahoitus ja rahamarkkinat:

<http://www.bndes.gov.br/> Kansallinen taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen pankki.
Yksityistämistietoa
<http://www.bovespa.com.br/> São Paulon arvopaperipörssi

Investoinnit:

<http://www.braziltradenet.gov.br/> BrazilTradeNet. Investointimahdollisuuksia Brasiliassa

Toimialalinkkejä:

<http://www.anfavea.com.br/Index.html> Associação Nacional dos Fabricantes de Veículos Automotores (Anfavea) - Autoteollisuus
<http://www.bracelpa.org.br/> Associação Brasileira de Celulose e Papel - Sellu ja paperi

Tiedotusvälineitä:

<http://www.infobrazil.org> Englanninkielinen Brasilia-info
<http://oglobo.globo.com> O Globo –sanomalehti.
<http://jbonline.terra.com.br> Jornal do Brasil –sanomalehti.
<http://www.folha.uol.com.br> Folha de São Paulo –sanomalehti.
<http://www.jornaldocomercio.com.br> Jornal do Comercio –lehti.

Tietolähteitä:

<http://www.eiu.com> Economist Intelligence Unit (EIU)
<http://www.tulli.fi> Tullihallitus
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/reo/2006/eng/02wreo.pdf> IMF:n Regional Economic Outlook: Western Hemisphere (Marraskuu 2006).
<http://www.redmercosur.org.uy> Mercosur Economic Research Network.